

De Waarheidsvriend

Wekelijkse uitgave van de Gereformeerde Bond

09
2023

2 maart

Hoort de Heere ons in lijden?

*Biddag betekent oefenen
en onderwijzen in gebed | p. 4*

Aan de slag met de Heidelberger

*Indonesische kerk is blij
met de catechismus | p. 8*

Avondmaalszondag in Rijssen

*Brood en wijn worden gedeeld
in schone, stille eenvoud | p. 14*

4

8

12

In deze uitgave:

Artikelen

Onze gebeden mogen we plaatsen in het perspectief van Gods Koninkrijk		Dr. J. Hoek roept ons op ons te verhouden tot deze tijd vanuit zeven kernen	
Hóórt de Heere?	4	Omgang met God	12
<i>P.J. Vergunst</i>		<i>M. Krooneman</i>	
Heidelbergse Catechismus krijgt in Gereja Protestan Indonesia Luwu enthousiast onthaal		'In een talrijk volk ligt de glorie van een koning'	
'Dit is fundamenteel'	8	Avondmaalszondag in Rijssen	14
<i>L.J. Vogelaar</i>		<i>W. Verboom</i>	
Mensvormig spreken over God (4, de stem)			
Vol van kracht	10		
<i>H.J. van der Veen</i>			

Rubrieken

Meditatie		Boekbesprekingen	16
De plaatsvervang	3	Boekaankondigingen	19
<i>J.A. van den Berg</i>		In zicht	21
Column		Kerknieuws	22
Vroeger	7	Agenda	23
<i>Marieke den Butter</i>			
Zending in zicht			
Past pionieren wel bij ons?	17		
<i>C.W. Rentier</i>			
Uit de pers			
Hoe de Geest werkt	18		
<i>A.A.A. Prosman</i>			

Colofon

De Waarheidsvriend
 Officieel orgaan van de Gereformeerde Bond in de Protestantse Kerk, 111e jaargang
 website: www.dewaarheidsvriend.nl

Hoofdbestuur
 Ds. J.A.W. Verhoeven, Krimpen aan den IJssel, eerste voorzitter; ds. J.J. ten Brinke, Oud-Beijerland, tweede voorzitter; A. Zwerus, Emst, secretaris; L.P. de Wit, Bergambacht, penningmeester; ds. J.C. Breugem, Hardinxveld-Giessendam; mr. P.C. Knook, Kloetinge; dr. R.W. de Koeijer, Waddinxveen; ds. J. Muller, Bleskensgraaf; ds. P. Nobel, Noordwijk; ds. J.C. Schuurman, Putten; ds. J.W. Verboom, Apeldoorn; prof. dr. M.J. de Vries, Papendrecht; ds. W.J. Westland, Katwijk aan Zee; ds. M.K. de Wilde, Sommelsdijk.

Algemeen secretaris
 Drs. P.J. Vergunst.

Bureau van de Gereformeerde Bond
 Voor contact met de redactie, nieuwe abonnementen, adreswijzigingen, bezorgklachten, opgeven van rouwadvertenties en de ledenadministratie etc.:
 Kleine Fluitersweg 253
 7316 MX Apeldoorn
 e-mail: info@gereformeerdebond.nl
 tel. 055-5766660
 website: www.gereformeerdebond.nl

Voorlichter
 J. Peters
 tel. 06-12659808
 e-mail: voorlichter@gereformeerdebond.nl

Redactie
 Drs. P.J. Vergunst (hoofdredacteur); M.M.C. van der Wind-Baauw (eindredacteur); ds. C.H. Hogendoorn; dr. G. Leertouwer; ds. J.A.W. Verhoeven.

Advertenties
 Voor advertentiemogelijkheden en tarieven zie: www.dewaarheidsvriend.nl/advertieren
 Advertenties worden aangenomen tot tien dagen voor verschijning.
 Voor alle plaatsingen en informatie (uitgezonderd rouwadvertenties):
 Gert Verweij
 tel. 06-50448359
 e-mail: gertverweij3@gmail.com

Abonnementen
 Prijs: € 52,50 per jaar;
 opgave via het bureau of
www.dewaarheidsvriend.nl/word-abonnee

Productie
 Opmaak: Reprovinci Creative Industries
 Druk: Vellendrukkerij BDU Werkendam
 Gesproken editie: Christelijke Bibliotheek voor Blinden en Slechtzienden, Ermelo

Gesproken editie
 Informatie en opgave:
 Bibliotheekservice Passend Lezen
 Postbus 84010, 2508 AA Den Haag
 tel. 070-33801500
 e-mail: klanten@passendlezen.nl

*Ik ben de Weg,
 de Waarheid en
 het Leven.*

Johannes 14:6

De plaatsvervanging

Maar Hij is om onze overtredingen verwond, om onze ongerechtigheden verbrijzeld. De straf die ons de vrede aanbrengt, was op Hem, en door Zijn striemen is er voor ons genezing gekomen.

Jesaja 53:5

Tekst: ds. J.A. van den Berg

Helemaal verkeerd begrepen. Regelmatig moeten wij tot die conclusie komen. Dat kan pijn doen, zeker wanneer het om iets belangrijks gaat. In onze tekst gaat het over het allerbelangrijkste! De Zoon van God, Die plaatsvervangend leed.

Israël wordt in Jesaja 1:5 en 6 beschreven als een zieke. Vanwege de zonden. In hoofdstuk 53:4 lezen we de belijdenis dat Christus onze ziekten op Zich heeft genomen. Ons leed heeft Hij gedragen. Aangrijpend dat Christus onbegrepen was. Zijn lijden werd niet begrepen. Gehouden voor een geplaagde, door God geslagen en verdrukt. Maar Hij is om onze overtredingen verwond. De straf die ons de vrede aanbrengt, was op Hem.

Zelfopoffering

Is dit geen onrecht? De HEERE heeft de ongerechtigheid van ons allen op Hem doen neerkomen. Door mijn overtredingen is Hij verwond. Hoe kan de Vader dit doen bij Zijn Zoon? Waar blijft Gods liefde nu? Het geheim is dat niet alleen de Vader dit wil, maar ook de Zoon. Christus offert Zichzelf op. In de diepste betekenis van het woord. Hij brengt het grootste offer. Het offer van Zijn leven. Dit offer heeft oneindige waarde, want het is het offer van de Zoon van God.

Waar Gods liefde blijft? Hier blijkt Gods liefde. Onpeilbare liefde. De Vader heeft Zijn Zoon ervoor over om zondaren te redden. De Zoon heeft Zijn leven ervoor over. Hij wil het bittere lijden van het kruis dragen. De vloek wegdragen. Wat betekent dit voor u? Begrijpen we het niet? Geloof ik dat dit nodig was voor mijn zonden? Dat maakt het berouw diep in mijn hart. Verdriet over mijn zonden. Tegelijkertijd is er verwondering, vreugde, aanbidding. Hij heeft in mijn plaats de straf weggedragen! Anders had ik de eeuwige dood moeten sterven.

Vrede

De straf die ons de vrede aanbrengt, was op Hem. De prijs voor vrede is hoog geweest in de Tweede Wereldoorlog. Zo ook nu in Oekraïne. De prijs waarmee Christus heeft betaald voor vrede bij God, was hoog. De zwaarte van de straf laat de ernst van de zonde zien. Zonde is tegen God gedaan. De heilige en oneindig goede God. Daarom moest Christus de

helse smart doorworstelen. Om zo zondaren zalig te maken. Denk nooit makkelijk over de zonde. Door de zonde hebben wij God de oorlog verklaard. De zonde maakt scheiding tussen God en mens. Christus overbrugt de kloof. Hij brengt vrede aan. Vrede betekent meer dan geen oorlog. Het is een situatie van algeheel welbevinden. Vrede bij God is er alleen door Christus en door de rechtvaardiging uit het geloof (Rom. 5:1). Harmonie tussen God en mijn ziel is het mooiste wat er is. Dat is iets van de hemel in mijn hart. De engelen hebben ervan gezongen toen Christus geboren werd. Hij is de Vredevorst. Christus geeft die vrede in en door de geestelijke strijd van het geloof. Niet zoals de wereld die geeft, maar vrede in ons hart (Joh. 14:27). Die vrede wordt wel aangevochten. Wij dwalen steeds weer weg als schapen. Elke keer gaan we toch weer onze eigen weg. Maar Christus laat niet los. Hij brengt steeds weer terug bij Hem.

Genezing

Bij het werk van de beloofde Messias hoort genezing. De Heere Jezus deed op aarde veel genezingswonderen. Tekenen van Zijn Koninkrijk. De diepste genezing is de genezing van de zonden. Het meest noodzakelijk is onze geestelijke genezing. Door het geloof te weten dat mijn zonden zijn weggewassen door het bloed van Christus. De heerschappij van de zonde in mijn leven gebroken door de liefde van Christus. Steeds gelovig zien op het lijden en sterven van Christus. Dat gebruikt de Heilige Geest om mijn hart te vullen met de liefde van Christus. Daardoor verliest de zonde zijn grip op mijn hart. Wat een bevrijdende kracht van Zijn liefde in mij.

Ook nu doet God nog wonderen. Hij geneest mensen op het gebed. Dat gebeurt door het gebruik van middelen of ook zonder middelen. In het bidden zeggen we Christus na: 'Niet mijn wil, maar Uw wil geschiede.' Wij weten dat Hij onze geestelijke genezing wil hier en nu. Misschien gebruikt Hij mijn lichamelijke ziekte daarvoor. Toch geneest Hij al onze ziekten (Ps. 103:3). Op Zijn tijd en op Zijn manier. Wacht op de HEERE. Houd moed. Geen ziekte is er meer bij Christus in de hemel. Door de striemende geselslagen die Christus kreeg, is deze toekomst bereid. Voor allen die Hem toebehoren. ■

Ds. J.A. van den Berg is predikant van de hervormde gemeente te Sint Anthoniepolder.

Beelden van kinderen die bang zijn voor bommen, ze staan op ons netvlies. Hoort God ons bidden voor hen? Op de foto een Syrische vluchteling uit 2015.

Hóórt de Heere?

De enorme ontredde-ning over het lijden van het volk van Syrië zit ons nog onder de huid. Evenals Turkije werd het land getroffen door krachtige aardbevingen, terwijl het al twaalf jaar lijdt vanwege een burgeroorlog. In deze wereld bidt de gemeente van Christus klemmend en kreunend. Woensdag is het biddag, komt ze samen.

Tekst: P.J. Vergunst

Het is niet moeilijk tal van situaties van dreiging en dood, van vervolging of hongersnood, van immense droogte of natuurgeweld te verwoorden waarbij de kerk haar machteloosheid ervaart. Wat is mijn financiële meeleven meer dan de druppel op een gloeiende plaat? Wat betekenen mijn woorden naar de hemel? Hélp ons bidden? Zo hebben we bij tijden de voortdurende beelden uit Oekraïne ervaren, beelden van loopgraven en sneeuw, beelden van kapotgeschoten flats en kwetsbare ouderen, van kinderen die bang zijn voor bommen.

.....

Voorbede als geestelijke activiteit wordt schijnheilig als we ons niet ook inzetten

.....

In onze huiskamer bidden we dagelijks om vrede, om een ingrijpen van God, om Zijn ontferming voor wie geen helper heeft. Volhardend vouwen we de handen, elke dag opnieuw. Zondags komen al deze stemmen eenparig samen in het gebed van de gemeente, een uitgesproken roep om gerechtigheid en barmhartigheid. Die voorbede is haar dienst aan de wereld. Het is een geestelijke activiteit die schijnheilig wordt als ze geen gevolg heeft voor het gewone leven, onze concrete inzet voor de naasten, het brengen van offers en bieden van hulp.

Persoonlijke lijden

De grote nood van onze wereld betreft dit, het zuchten van de schepping, het ene volk dat opstaat tegen het andere, besmettelijke ziekten en grote aardbevingen in verschillende plaatsen, droogte die de aarde doet scheuren. Tekenen van de eindtijd, ze vernieuwden zich. Zet jouw persoonlijke lijden hiernaast, lijden van jou dat zich nooit vergelijken laat

met de nood van de ander. Verdriet om je kind dat ver van huis zijn leven leidt, om een naaste die de onzekerheid kent van een chronische ziekte, spanning in je huwelijk dat alleen aan de buitenkant nog een huwelijk lijkt, rouw om wat je verloren hebt of om wie je niet missen kunt.

Heeft Mozes gelijk in de psalm die we zingen bij de jaarwisseling, Psalm 90, dat gebed dat verwoordt dat het beste van een lang leven 'moeite en verdriet' is? Koning Salomo, met wijsheid bedeed, lijkt erbij aan te sluiten, als hij het leven typeert als 'een en al vluchtigheid', als najagen van wind. 'Zelfs in de nacht komt zijn hart niet tot rust.' (Pred.2:23) Totdat echter het betoog van Salomo kantelt, totdat God in het vizier komt. 'Want Hij geeft wijsheid, kennis en blijdschap aan de mens die goed is voor Zijn aangezicht.'

Niet krachteloos of onschuldig

Dan zijn we bij het gebed, het komen voor Zijn aangezicht. Zo kunnen we ons gaan tot de troon van de genade verwoorden: 'We stellen ons voor Uw aangezicht.' Voor wie in een rechte verhouding tot God gekomen is, betekent dit (met de berijming van Psalm 97) Gods vriendly aangezicht.

Nog altijd staat echter de vraag of bidden 'helpt', een vraag die je soms hardop uit, als je als klein mens tegen wereldwijd lijden aankijkt. Laten we dan eerst dit opmerken dat de vijanden van het christelijk geloof de kracht van het gebed wel zien. In Groot-Brittannië was vorige maand de rechtbank betrokken bij een zaak tegen een vrouw die veroordeeld werd vanwege stil gebed bij een abortuskliniek. In Engeland is er een wet die verbiedt om in een strook van 150 meter rond klinieken te bidden voor mensen die een abortus willen. Was gebed krachteloos of onschuldig, wie zou energie in wetgeving hierover gestoken hebben? De duivel is op zijn hoede voor wapens die Gods kinderen dragen, hij weet dat bidden betekenisvol is. »

Het gebed als een weg

De vraag of bidden ‘helpt’, of de Heere hoort en verhoort, is een catechetische vraag. De diensten op bid-dag mogen daarom niet alleen gevuld zijn met het beoefenen van het gebed, ook met onderwijs over het gebed. De gemeente leert daarbij dat bidden het gaan is van een weg, zoals prof. K.H. Miskotte met de titel van zijn boekje aangaf, *De weg van het gebed*. Dat is een leven waarin de dagelijkse en vertrouwelijke omgang met God beoefend wordt. Om te zingen met Psalm 119:

*Gij weet mijn weg, en hoe mijn wandel is,
'k wil niets daarvan voor U, mijn God, verhehlen.*

Almachtig en goed

In de catechese aan de kinderen van de gemeente leren we met antwoord 117 van de Heidelbergse Catechismus dat ‘we deze vaste grond hebben dat God ons gebed, hoewel wij het niet waardig zijn, omwille van de Heere Christus, zeker wil verhoren, zoals Hij ons beloofd heeft in Zijn Woord’. Eeuwenlang al belijdt de kerk dit, jaren en dagen waarin lijden nooit weggeweest is. Hoe kan dat, wat is daarvan het geheim?

Allereerst belijden we dan Gods almacht en goedheid. Lees de Psalmen en leer dat in diepten van het leven de belijdenis bezongen blijft worden dat de HEERE regeert. ‘Want U, HEERE, bent de Allerhoogste over heel de aarde, U bent zeer verheven boven alle goden.’ (Ps.97) Die almacht mogen we verbinden met Zijn goedertierenheid, die eeuwig duurt.

Gods Naam en wil en Koninkrijk

Via het gebed wil God met de Zijnen omgaan. Hij leert ons met vrijmoedigheid tot de troon van de genade te naderen, met het oog op vergeving en barmhartigheid. Als de Heere Zelf Zijn kerk hierin onderwijst, kunnen we niet tegelijk denken dat bidden tevergeefs is, dat oorlogen toch voortduren en rampen ons blijven verbijsteren. Wat nodig is, is dat ons gebed in het perspectief geplaatst wordt van Gods Koninkrijk. Onder-richt hierover heeft de gemeente nodig.

Het ‘Onze Vader’, het gebed dat Jezus leerde, zet alle noden van lichaam en ziel in het kader van de heiliging van Gods Naam, het geschieden van Gods wil, de komst van Gods Koninkrijk. De weg naar dat Koninkrijk is voor de Zijnen zeker, en tegelijk begrijpen wij de route erheen niet. Alleen als we dicht bij God blijven, zoals Salomo in Prediker 2 ‘voor Zijn aangezicht’ kwam, blijven we staande.

Onwankelbaar

Verschrikkelijke ervaringen deelt Hebreëen 11 over verschillende geloofsgetuigen, waarna sober benoemd wordt: ‘De wereld was hen niet waard.’ In dat kader klinkt het appèl om vast te houden aan het onwankelbare Koninkrijk, dat we ontvangen. Voor ons gebed is dit het perspectief, het roepen om de komst van het

Koninkrijk, in de gebrokenheid en ellende vandaag ook om zichtbare tekenen van dat Koninkrijk. Op weg daarheen hangen we aan de trouw van God, Die Zijn schepping nooit loslaat.

Oog in oog met het lijden in ons leven én met alle verdriet dat krant of televisie in ons leven brengt, kijken we niet weg van het bloed van de aardbodem dat tot God roept. Het is bloed dat sinds de moord op Abel vergoten blijft worden, omdat de ene mens de andere het leven niet gunt. Als de gemeente weet van het bloed van Jezus, begrijpt ze dat dit bloed van betere dingen spreekt: niet meer de wraak van de mens die Abel deed sterven, maar de verzoening en vrede met God, die Jezus aan het kruis bracht.

Het gebed verstoort

Wanneer de gemeente van Christus in haar gebed tot God gaat, pleit ze bij Hem op het offer van de Zoon en komen verzoening en vrede voor het aangezicht van God. Dat tilt ons uit boven wat voor ogen is, alle dagelijkse rampen en strijd. Het verstoort ook de loop van de dagelijkse dingen, zij het op een wijze die voor ons verborgen blijft. In de aanvechting hierover blijven we niettemin op God hopen.

Gebed is een doeltreffend middel

Met onze gebeden gaan we steeds weer tot Hem, gelovende dat Hij er ‘het Zijne’ mee doet. ‘HEERE, ik roep U aan, kom spoedig tot mij, neem mijn stem ter ore, wanneer ik tot U roep. Laat mijn gebed als reukwerk voor Uw aangezicht staan.’ (Ps.141) Overgave is dat. Hiermee reiken we elkaar tegelijk iets verrijkends aan, namelijk bidden met de psalmen. Meer dan om te lezen zijn de psalmen ons gegeven om te zingen en te bidden, waardoor de inhoud ervan verinnerlijkt. Alsof het onze eigen woorden zijn mogen we deze door de Geest geïnspireerde woorden bidden.

Invloed op de uitvoering

God kan veel mensen ‘zomaar’ het verlangen in het hart geven om in Zijn dienst te arbeiden. Toch roept Hij ons op te bidden tot de Heere van de oogst dat Hij arbeiders in die oogst uitzendt. God maakt Zich als het ware afhankelijk van ons gebed. Nee, Zijn plannen verandert God niet: ‘Mijn raadsbesluit houdt stand en Ik zal al Mijn welbehagen doen,’ leert Jesaja 46 ons. Tegelijk, de gebeden van de Zijnen hebben invloed op de wijze waarop en de tijd wanneer Hij ze ten uitvoer brengt. Om die reden schreef Ole Kristian Hallesby in zijn mooie boek over het gebed ooit: ‘Aldus is het gebed van de mens een van de doeltreffendste middelen, waardoor God met deze wereld Zijn einddoel bereikt.’

Dat is waar, ook als de oorlog in Oekraïne voortduurt, als rampen ons verbijsteren. ■

P.J. Vergunst
is hoofdredacteur
van De Waarheids-
vriend.

Vroeger

Ik denk wel eens dat ik in de verkeerde tijd geboren ben. Dat ik misschien beter zou passen in een tijd waarin het leven minder lastig leek. Een tijd waarin er minder vragen waren en iedereen wist wat er van hem of haar verwacht werd. Van de wieg tot het graf.

Een tijd waarin je alle mensen in je dorp kende en je trouwde met je buurjongen. Er waren zorgen en moeiten, maar die werden gedeeld met familie en de gemeenschap. Er zullen ergens op de wereld enorme aardbevingen plaatsgevonden hebben, maar daar had je geen weet van. De enige muziek die je hoorde, maakte je zelf of hoorde je in de kerk. De 'valse leer' kwam uit de richting van rooms-katholiek Limburg, maar dat was zover bij je bed vandaan dat je eigenlijk niet bang hoefde te zijn dat je zoon met een katholiek meisje zou trouwen.

Daar kan ik wel eens naar terugverlangen. Naar die ongecompliceerdheid. Naar begraven worden in het dorp waar je geboren was, vanuit de kerk waar je een kerkbank versleten had.

Onze wereld is anders. We leven in een tijd waarin we met onze tieners gesprekken voeren over seksualiteit en gender, tatoeages en piercings. Een tijd waarin de gevolgen van de enorme aardbevingen in Turkije en Syrië bij ons binnenkomen en we diep geraakt worden door het verdriet van mensen die we niet kennen. Een tijd waarin dwaalleer zich nestelt in je eigen kerk en ideologie het lijkt te winnen van gezond verstand. Je zou willen dat er katholieken naast je woonden!

Maar met het geloof in een soevereine God weet ik ook dat 'in een verkeerde tijd geboren worden' niet bestaat. Dat deze plaats, deze tijd, precies tot op de minuut, voor ons is uitgekozen. Dat geeft me als klein mensenkind toch weer vaste grond onder de voeten. Want de God van eeuwen geleden is ook onze God. Ook nu worden mensenharten genadig veranderd. Zijn kracht wordt juist vaak duidelijker gezien in woelige tijden. Misschien is het dan wel een voorrecht om in deze tijd te leven en daar getuige van te zijn.

*De kracht van
God wordt vaak
duidelijker gezien
in woelige tijden*

Marieke den Butter-Kommers werkt in Zuid-oost-Azië, waar ze met haar man Jaap betrokken is bij kerkplanting onder onbereikte bevolkingsgroepen.

‘Dit is fundamenteel’

De één wordt er enthousiast van, een ander haakt af, weer een ander is nieuwsgierig. Wat beweegt de Gereja Protestan Indonesia Luwu (GPIL) om aan de slag te gaan met de Heidelbergse Catechismus? Is het de nieuwe visie van de GZB om de gereformeerde leer te verbreiden?

Tekst: ds. L.J. Vogelaar

Tegen aandacht voor de Heidelbergse Catechismus binnen de GPIL is het nodige in te brengen. Is de GPIL echt geholpen met een geschrift van 460 jaar oud, dat ingaat op de vragen en uitdagingen van die tijd? Zou de GPIL niet meer geholpen zijn met een belijdenis die ingaat op de uitdagingen en problemen waar de GPIL voor staat: de schepping die in rap tempo naar de knoppen gaat, armoede, discriminatie, onrechtvaardigheid, corruptie en radicalisme?

Nieuw enthousiasme

De aandacht voor de Heidelbergse Catechismus binnen de GPIL is geen wens van de GZB. Het komt bij de GPIL zelf vandaan. Al moet ik er eerlijk bij zeggen dat de conferenties rond het 450-jarig bestaan van de Heidelbergse Catechismus wel bijgedragen hebben aan een nieuw enthousiasme en elan.

Op de vijfjaarlijkse synodevergadering in 2014 nam de GPIL een nieuwe kerkorde aan. Tijdens de discussie kwam ook de Heidelbergse Catechismus voorbij. De uitkomst van de discussie over de Heidelbergse was:

we nemen de catechismus niet alleen opnieuw op als basis voor het geloofsonderwijs, maar verplichten onszelf daarbij om de inhoud van dit geschrift binnen de gemeenten weer voor het voetlicht te brengen. Tijdens deze synodevergadering werd ook een nieuw strategisch beleidsplan aangenomen, waarin een van de vijf speerpunten was: we willen reformatorischer worden. We zijn in naam reformatorisch, maar we weten er eigenlijk heel weinig van. Wat is nu precies onze identiteit als reformatorische denominatie?

Vier logische delen

Ook tijdens de vijfjaarlijkse synode in 2019 werd opnieuw uitgesproken dat de GPIL reformatorischer wil worden. Als team vorming en toerusting hebben we geprobeerd dit concreet te maken. Hoe hebben we het aangepakt?

We hebben de Heidelbergse Catechismus opgedeeld in vier logische delen, om het geschrift zo binnen vier jaar te kunnen introduceren. Voor het eerste deel (zondag 1-7, 23-28) hebben we predikanten van de GPIL gevraagd om per zondag (1) een korte uitleg, (2) een uitwerking van de betekenis, toepassing en relevantie en (3) een preek te schrijven. De predikanten kregen boeken over de Heidelbergse Catechismus. De gedachte was: zo moedigen we predikanten aan om te studeren, vergroten we het draagvlak en ontwikkelen we materiaal dat aansluit bij de concrete context. De doelgroep die we met het materiaal op het oog hadden, waren de gezinsdiensten en de jongvolwassen-diensten (die doordeweeks gehouden worden).

Ds. Vogelaar (r.) geeft in het gebied Bastem een training aan ouderlingen. Geen van de achttien gemeenten in dit gebied wordt gediend door een predikant, onder meer omdat het salaris moeilijk op te brengen is. De ouderlingen leiden de erediensten op zondag en door de week, en preken ook.

Het geven van feedback op de ingeleverde bijdragen was nog best een uitdaging. Bijvoorbeeld de eerste versie van de preek over zondag 2 (door in de spiegel van Gods wet te kijken, kom ik te weten hoe ellendig ik eraan toe ben). De preek ging over de vreugde om Gods wet te doen (naar aanleiding van Psalm 119). Het kostte ons als team enige overredingskracht om de predikant te overtuigen dat de preek wel goed was (en passend bij de wet als richtsnoer om de dank voor Gods genade concreet te maken), maar niet paste bij de inhoud van zondag 2 (de wet als spiegel om overtuigd te worden dat ik als zondaar Gods genade in Jezus Christus nodig heb).

Boekwerk en werkgroep

Ook hebben we een boekwerk gemaakt. Naast een algemeen hoofdstuk over de Heidelbergse Catechismus staat daarin een aantal hoofdstukken over de eerste zondagen, met onder andere de volgende onderdelen: omschrijving van het thema, de vragen en antwoorden, de tekstverwijzingen (uitgeschreven), een vertaalde meditatie van dr. W. Verboom (*Het liefdeslied uit Heidelberg*), een uitleg door een GPIL-predikant, een uitwerking van de betekenis, toepassing en relevantie door een GPIL-predikant, discussievragen, manieren om de Heidelbergse Catechismus op creatieve wijze te bespreken (bijv. door gesprek over tekstverwijzingen), preek door GPIL-predikant, een voorbeeldgebed, liedsuggesties, internetlinks naar predikanten die de Heidelbergse Catechismus uitleggen (YouTube) en extra informatie uit boeken (met toestemming).

Met het oog op de vorming en toerusting op de elf trainingsplekken hebben we een werkgroep gevormd, bestaande uit vijf predikanten. Hoewel hun zelfvertrouwen eerst wel wat moest groeien en ze eigenlijk wilden dat ik alle trainingen zou verzorgen, zijn ze stapje voor stapje ook zelf (stukjes van) de trainingen gaan geven.

Open en nieuwsgierig

Wat is me opgevallen tijdens de voorbereidingen en de trainingen? In ieder geval de onbekendheid. Op een enkele predikant na weet niemand iets over het geschrift dat in de grondslag van de kerk als basis voor het geloofsonderricht genoemd wordt.

Wat eruit springt, is de openheid en nieuwsgierigheid van zowel predikanten als ouderlingen en andere leidinggevendenden. De deelnemers zijn gewoon heel benieuwd, doen goed mee en het enthousiasme bij het begin neemt alleen maar toe. Het algehele gevoel is: dit is fundamenteel. Waarom hebben we hier niet eerder over gehoord? Waarom komt er nu pas vorming en toerusting over dit geschrift dat ons zicht geeft op onze eigenheid als kerk en ons verbindt met het geloof van onze grootouders?

Op eigen initiatief had ik de Heidelbergse Catechismus binnen de GPIL niet geagendeerd. Nu ik mag aansluiten bij hun eigen verlangens, geniet ik er zelf toch ook wel van. Omdat ik constateer dat de Heidelbergse Catechismus inspireert en relevanter is dan ik van tevoren had gedacht. Onze diepgewortelde neiging om onze eigen weg te gaan (los van God), God die geen God meer is als Hij zijn heiligheid en rechtvaardigheid tussen haakjes zou zetten, de radicale focus op Jezus als de weg tot redding die God Zelf gegeven heeft, genade die er niet toe leidt dat we er bij God de kantjes van aflopen, maar ons juist op het allerdiepste niveau aanzet tot een dankbaar en vruchtbaar leven voor Gods aangezicht, enzovoort: het krijgt weer nieuwe betekenis en relevantie in een context die gestempeld wordt door de islam.

In Nederland had ik als predikant voornamelijk te maken met gemeenteleden die zweerden bij de waarheid van de Heidelbergse Catechismus en gemeenteleden die zich afzetten tegen het 'keurslijf' van de Heidelbergse Catechismus. De ervaring hier in Indonesië leert mij dat er een derde weg is. ■

Ds. Vogelaar traint ook leiders van de jongvolwassengroepen, opdat ook de jonge generatie verworteld raakt in het reformatorisch belijden. Omdat er in het gebergte Bastem geen predikant is, leiden de leiders van de jongvolwassengroepen de erediensten.

Ds. L.J. Vogelaar is door de GZB uitgezonden om als toerustingspredikant de Gerejja Protestan Indonesia Luwu (GPIL) in Indonesië te dienen.

Mensvormig spreken over God (4, de stem)

Vol van kracht

De uitdrukking ‘stem van God’ staat slechts twee keer in de Bijbel. Dat betekent echter niet dat God weinig zegt; we lezen in de Bijbel vaak over God Die spreekt. Gods Woord laat er geen misverstand over bestaan dat God een sprekende God is.

Tekst: ds. H.J. van der Veen

De uitdrukking ‘stem van God’ staat in het Oude Testament in Deuteronomium 4:33. Mozes zegt vol verwondering tegen het volk Israël: ‘Heeft ooit een volk de stem van God horen spreken vanuit het midden van het vuur, zoals ú gehoord hebt, en daarbij het leven behouden?’ Bij de berg Horeb heeft de God van Israël Zijn stem duidelijk laten klinken.

In het Nieuwe Testament komen we deze uitdrukking tegen in Handelingen 12:22. Op zekere dag zit Herodes op de rechterstoel en houdt hij een toespraak. Het volk roept uit: ‘Een stem van God en niet van een mens!’ Deze uitdrukking heeft hier betrekking op koning Herodes, die door het volk als god vereerd wordt.

‘En God zei’

Dat de uitdrukking ‘stem van God’ slechts twee keer in de Bijbel voorkomt, betekent niet dat God heel weinig zegt. Integendeel! Wie de Bijbel leest, ontdekt dat er duizend en één keer staat: ‘En God zei.’ De eerste keer dat we in de Bijbel Gods stem vernemen, is in Genesis 1:3: ‘En God zei: ‘Laat er licht zijn! En er was licht.’ De laatste keer dat we Gods stem

horen, is in Openbaring 22:17: ‘En de Geest en de bruid zeggen: Kom! En laat hij die het hoort, zeggen: Kom! En laat hij die dorst heeft, komen; en laat hij die wil, het water des levens nemen, voor niets.’ De Bijbel laat er geen misverstand over bestaan dat God een sprekende God is.

Twee sprekende gebeurtenissen

Het volk Israël staat op het punt om de Jordaan over te steken en het beloofde land Kanaän binnen te gaan. Bij de grensovergang herinnert Mozes het volk Israël allereerst aan de wetgeving op de berg Horeb: ‘En de HEERE sprak tot u vanuit het midden van het vuur; het geluid van de woorden hoorde u, maar een gestalte zag u niet, er was alleen een stem.’ (Deut.4:12) Vervolgens wijst Mozes het volk Israël op de uittocht uit Egypte. Vol verwondering roept Mozes uit: ‘Of heeft God ooit getracht om voor Zich een volk uit het midden van een ander volk weg te halen, met beproevingen, met tekenen, met wonderen en met strijd, met sterke hand, met uitgestrekte arm en met grote ontzagwekkende daden, zoals de HEERE, uw God, dat alles met u in Egypte voor uw ogen gedaan heeft?’ (Deut.4:34) Zowel de uittocht uit Egypte als de wetgeving op de berg Horeb zijn indrukwekkende gebeurtenissen waaruit blijkt dat God een sprekende God is.

Heeft ooit een volk de stem van God horen spreken vanuit het midden van het vuur, zoals ú gehoord hebt, en daarbij het leven behouden?

Deuteronomium 4:33

In Mozes' toespraak benadrukt hij hoe bijzonder het is dat het volk Israël Gods stem uit het midden van het vuur gehoord heeft en daarbij het leven behield.

Vol kracht

1. We horen de stem van God in de schepping. Psalm 29 geeft ons daar een helder voorbeeld van: 'De stem van de HEERE is vol kracht. De stem van de HEERE hakt vurige vlammen uit de wolken. De stem van de HEERE doet de woestijn beven. De stem van de HEERE doet de hinden jongen werpen en ontschorst de wouden; maar in Zijn tempel zegt eenieder: Hem zij de eer!' (Ps.29:4-9)

2. We horen de stem van God in de geschiedenis. Zoals Mozes twee sprekende momenten in de geschiedenis van het volk Israël aanwijst, zo mogen we eveneens letten op Gods roepstem in de geschiedenis van ons land en volk. We mogen onszelf voortdurend de vraag te stellen: 'Wat wil de Heere vandaag tegen ons zeggen?' Terwijl we dat doen, bidden we om de verlichting met Gods Geest, zodat we Gods stem verstaan.

3. We horen de stem van God in ons persoonlijke leven. Ik moet denken aan Samuël. Terwijl hij op bed ligt, roept de Heere hem. Aangezien hij de stem van God nog niet herkende, gaat hij aan Eli om raad vragen. Eli geeft hem dit advies: 'Ga weer terug en ga liggen. Wanneer het gebeurt dat Hij je roept, moet je zeggen: Spreek, HEERE, want Uw dienaar luistert.' (1 Sam.3:9) En zo kan het gebeuren dat ook wij de stem van de Heere in ons hart horen.

4. We horen de stem van God in de Bijbel. De Bijbel is immers het schriftgeworden Woord van God. Alles wat God bij monde van Zijn profeten en apostelen heeft gezegd, staat zwart op wit in de Bijbel. Het is voor ons van levensbelang om de Bijbel grondig te bestuderen. 'Merk op mijn ziel wat antwoord God u geeft. Hij spreekt gewis tot elk die voor Hem leeft!' (Ps.85:3 ber.)

Door Woord en Geest

Nadat de Heere Jezus door Johannes is gedoopt, daalt de Heilige Geest in de gedaante van een duif op Hem neer: 'En er kwam een wolk, die hen overschaduwde, en uit de wolk kwam een stem, die zei: Dit is Mijn geliefde Zoon, luister naar Hem!' (Mark.9:7) Wie de stem van God wil horen, moet aandachtig luisteren naar de Heere Jezus. Hij spoort ons daartoe aan: 'Ik ben de goede Herder en Ik ken de Mijnen en word door de Mijnen gekend. Mijn schapen horen Mijn stem en Ik ken ze en zij volgen Mij' (Joh.10:14 en 27) Behalve naar de stem van de Heere Jezus is het ook goed om naar de stem van de Heilige Geest te luisteren. De Heere Jezus zegt vlak voor Zijn hemelvaart tegen Zijn discipelen: 'Nog veel heb Ik tegen u te zeggen, maar u kunt het nu niet dragen. Maar wanneer Die komt, de Geest van de waarheid, zal Hij u de weg wijzen in heel de waarheid, want Hij zal niet vanuit Zichzelf spreken, maar wat Hij gehoord zal hebben, zal Hij spreken, en de toekomstige dingen zal Hij u verkondigen.' (Joh.16:12-13)

Erkennen

Waarom spreekt God ons aan? Mozes beantwoordt deze vraag als volgt: 'Aan ú is dat getoond, opdat u zou weten dat de HEERE God is, niemand anders dan Hij alleen!' (Deut.4:35) God verheft Zijn stem niet alleen om ons ervan te overtuigen dat Hij ons liefheeft en ons behoud op het oog heeft, maar eveneens opdat wij Hem zouden erkennen als de enige waarachtige God! Laten we eerlijk zijn: Wie anders is er in de wereld gekomen om zondaren zalig te maken? Wie anders heeft de dood overwonnen en het leven verworven? En Wie anders belooft ons een toekomst vol van hoop? Is het niet de God en Vader van onze Heere Jezus Christus, Die door genade ook onze God en Vader wil zijn? Hij is het waard om door ons gediend en geprezen te worden.

Heilig leven

Wat verwacht God nu van ons? Het antwoord van Mozes op deze vraag luidt: 'Daarom moet u heden weten en ter harte nemen dat de HEERE God is, boven in de hemel en beneden op de aarde, niemand anders! En u moet Zijn verordeningen en Zijn geboden, die ik u heden gebied, alle dagen in acht nemen, opdat het u en uw kinderen na u goed gaat en opdat u uw dagen verlengt in het land dat de HEERE, uw God, u geeft, alle dagen.' (Deut.4:39-40)

God vraagt van ons gehoorzaamheid aan Zijn Woord. Hij spoort ons aan, opdat wij op de smalle weg ten leven wandelen. Hij moedigt ons aan, opdat wij heilig leven met een heilige God.

*Zo Gij Zijn stem dan heden hoort,
Geloofst Zijn heil en troostrijk woord
Verhardt u niet maar laat u leiden.
(Psalm 95:4 ber.) ■*

*Ds. H.J. van der Veen
uit Sliedrecht is
emeritus predikant.*

*Volgende week deel 5
in de serie, over de
neus van God.*

Dr. J. Hoek roept ons op ons te verhouden tot deze tijd vanuit zeven kernen

Omgang met God

Een sterk punt van deze uitgave is dat het geleefde geloof een brede uitwerking krijgt naar alle aspecten van het leven.

In de Artios-reeks schreef dr. J. Hoek een mooi boekje over de omgang met God, die op de tocht kan staan, *Geleefd geloof. Omgang met God in deze tijd. De auteur begint met dat laatste: deze tijd, die te karakteriseren is als post-modern en seculier.*

Tekst: ds. M. Krooneman

In hoofdstuk 1 'Geloven in een kantelende tijd' benoemt Hoek vele ontwikkelingen in onze moderne wereld. De christelijke gemeente heeft zich daartoe te verhouden, ze is immers deel van die wereld. Veel van die ontwikkelingen baren ons zorgen, en vaak terecht. De christelijke gemeente staat onder druk en de omgang met God staat op de tocht. Echter, nuchter constateert Hoek dat dat aangevochtene van de vroomheid van alle tijden is. Paulus moet zijn leerling Timotheüs opdragen het hem toevertrouwde pand te bewaren (1 Tim.6:20), omdat blijkbaar ook toen al het gevaar levensgroot was dat deze kostbare erfenis kwijt zou raken. Dit besef maakt ontspannen en bewaart voor een krampachtig terugverlangen naar een beter verleden.

Zeven kernen

In de volgende hoofdstukken geeft de emeritus hoogleraar Gereformeerde spiritualiteit een schets van de bijbelse geloofsbeleving (h.2) en van het specifiek gereformeerde daarvan (h.3). Bijbelse vroomheid draait om omgang met de Naam, kennis van de drieënige God, levend binnen Zijn verbond en met de verzoening als hartslag. Geloof, hoop en liefde zijn kernbegrippen van het christelijke leven. Als het gaat om het specifiek gereformeerde, noemt dr. Hoek zeven 'kernen van gereformeerde geloofsbeleving:

getroost in de Zoon, geleid door de Geest, gericht op de Vader, gekend als mens, gevoed door Woord en sacrament, geroepen in de wereld, en geborgen onder de hoop. Een voor een worden deze kernen vervolgens uitgewerkt.

De laatste twee hoofdstukken vertalen de rijkdom van deze erfenis naar het heden: actuele omgang met God (h.4) en actuele dienst in de wereld (h.5). Dit vind ik het sterke aan *Geleefd geloof*: dat het de bijbelse en gereformeerde geloofsbeleving, zoals die in vele eeuwen voor ons is beleefd en geleefd, in rapport wil brengen met onze tijd. Wij zijn immers door de Heere geplaatst in deze tijd en zijn geroepen Hem juist in de 21e eeuw te dienen. Of in Hoeks eigen woorden: 'In het heden is de gemeente van Christus geroepen om te midden van stormachtige ontwikkelingen de kostbare erfenis van de vroomheid te bewaren.' Die erfenis bewaren betekent enerzijds gefundeerd zijn in de onveranderlijke kernen van het christelijk geloof, anderzijds zich nadrukkelijk verhouden tot de tijd waarin God ons geroepen heeft Hem te dienen.

Omgang met God

Een ander sterk punt van deze uitgave is dat het geleefde geloof een brede uitwerking krijgt naar alle aspecten van het leven. Omgang met God en navolging van Christus hebben hun uitwerking op hoe ik mijn tijd indeel, zowel 's zondags als doordeweeks; op mijn omgang met de schepping, waarbij ik sterven moet aan mijn materialisme dat ten koste gaat van de aarde; op mijn politieke en maatschappelijke keuzes, waarbij de Bijbel mijn leidraad is; en op mijn omgang met mijn minderbedeelde medemens dichtbij en ver weg. Op deze manier wordt duidelijk dat God liefhebben een zaak is van hart, ziel, verstand en kracht. Hoek houdt deze dingen in balans: terecht beperkt hij zich niet tot wat er gebeurt tussen God en

de ziel, alsof geloven slechts een hyperindividuele exercitie is. Dat gevaar is in de gereformeerde traditie zeker niet denkbeeldig. Anderzijds blijft die verborgen omgang terecht wel de kern van heel het geloofsleven; zonder die kern vervalt de christelijke gemeente in een activistische houding zonder diepgang die geen lang leven beschoren is. En ook dat gevaar kan de kerk in onze tijd bedreigen.

Relatief veel citaten

De uitwerking van de omgang met God naar vele richtingen heeft ook een nadeel. In deze uitgave is duidelijk gekozen voor de breedte in plaats van de diepte. Het is Hoek natuurlijk niet aan te rekenen dat door de beperkte omvang van deze uitgave de vele aspecten van de omgang met God slechts kort, maar wel kernachtig worden aangeduid. Het gevolg is wel dat wie thuis is in de gereformeerde traditie, niet zoveel nieuws zal lezen in deze uitgave. De schrijver maakt relatief veel gebruik van citaten van andere auteurs.

De gereformeerde traditie is mijns inziens de meest zuivere openbaring van het katholiek-christelijke geloof, maar zeker niet de enige. Dr. Hoek erkent dat: 'Gereformeerden kunnen veel leren van andere christelijke tradities die accenten leggen waarvoor zij van huis uit minder oog hebben.' Misschien overvraag ik de opzet van het boek, maar deze zinsnede

maakt nieuwsgierig naar een nadere uitwerking. Die ontbreekt in het boek. Wat betekent het voor de rijke gereformeerde traditie dat zij alleen *met alle heiligen* ten volle kan begrijpen wat de breedte en lengte en diepte en hoogte is (Ef.3:18)?

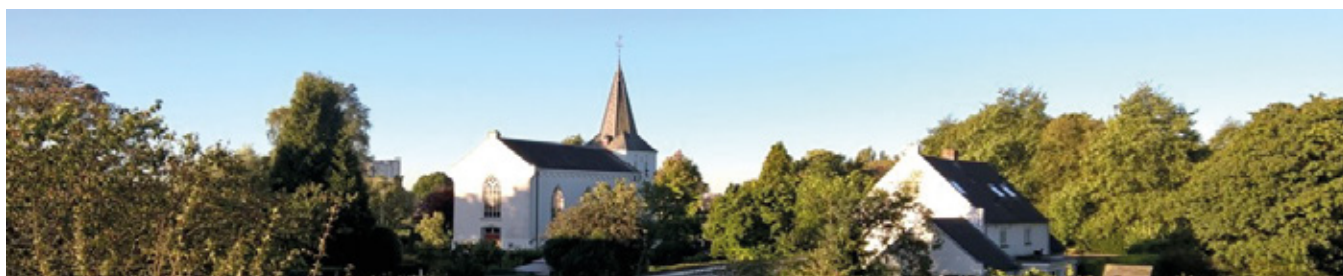
N.a.v. Dr. J. Hoek,
*Geleefd geloof. Omgang met God
in deze tijd* (Artios-reeks),
uitg. Groen, Leeuwarden;
176 blz.; € 15,99.

Gespreksvragen

Op de achterkant van dit boekje is te lezen dat de inhoud niet alleen geschikt is voor persoonlijke bezinning, maar ook voor gemeenschappelijke bespreking in de gemeente. Het is duidelijk dat dr. Hoek veel biedt wat heilzame denk- en gespreksstof mag geven. De gespreksvragen die aan elk hoofdstuk zijn toegevoegd, zijn voor groepsbespreking erg helpend. Echter, de hoofdstukindeling is dat niet. De hoofdstukken variëren (te) sterk in lengte. Een gelijkmatiger indeling met kortere hoofdstukken zou de bespreking op een kring in de gemeente zeker ten goede komen. Dit laat onverlet dat *Geleefd geloof* veel waardevols te bieden heeft. Ik wens het in vele handen. ■

Ds. M. Krooneman
is predikant van de
hervormde gemeente
Noordhorn-Saaksum.

De Hervormde Wijkgemeente van Bijzondere Aard 'De Rank' in Elden (Arnhem) zoekt per direct.

een bijstand in het pastoraat

voor minimaal 12 en maximaal 16 uur per week.

Wij verwachten dat onze **bijstand in het pastoraat**

- bevoegd is tot het voorgaan in de eredienst en het bedienen van de sacramenten;
- van harte belijdt dat kruis en opstanding van de Heere Jezus het fundament is van ons geloof ;
- tot de orthodoxie binnen de Protestantse Kerk in Nederland behoort en zich nauw verbonden weet met de Gereformeerde Bond.

Onze **bijstand in het pastoraat**

- wordt lid van onze wijkkerkenraad;
- gaat minimaal 12 keer per jaar voor in de Bonifatiuskerk;
- gaat leidinggeven aan onze Bijbelkringen;
- weet in het pastorale werk liefdevol en begripvol om te gaan met ouderen;
- vervult op eigentijdse wijze het jongerenpastoraat.

Voor nadere informatie over onze gemeente verwijst ik u naar onze website www.derankarnhem.nl .
Salaris en arbeidsvoorwaarden zijn volgens de richtlijnen van de Protestantse Kerk Nederland.

Voor meer inlichtingen over deze functie kunt u contact opnemen met de voorzitter van onze wijkkerkenraad Wim Hesselink tel.nr. 06-57334854 of e-mail voorzitter@derankarnhem.nl of met de scriba Jannie Mentink tel. Nr. 026 3618422 of e-mail scriba@derankarnhem.nl .

Uw schriftelijke sollicitatie zien wij graag voor 1 april 2023 tegemoet op het adres van de Bonifatiuskerk Huissensedijk 10 6842 AK Arnhem

De Schildkerk in Rijssen. De kerk ontleent haar naam aan het feit dat ze is gelegen aan een plein, genaamd Het Schild.
Foto RD

'In een talrijk volk ligt de glorie van een koning'

Avondmaalszondag in Rijssen

Zondag 19 februari 2023 – 'we eten ons vroege brood gedoopt in zon' (Ida Gerhardt), onder het luiden van de eeuwenoude, zware klokken van de Schildkerk. We gaan naar de 11.00 uur dienst in deze kerk, de tweede morgendienst. De gemeente viert vandaag het heilig avondmaal.

Tekst: dr. W. Verboom

Voorganger in deze dienst is ds. A.C. de Kruijf. Hij preekt over 1 Korinthe 11:26b: 'Verkondigt de dood van de Heere, totdat Hij komt.' Na de lezing van het avondmaalsformulier vieren we aan drie lange tafels het heilig avondmaal. In de eerste dienst, om 9 uur, waren er vijf tafels, vertelt een kerk-ganger.

De nodiging om het avondmaal te vieren krijgt bijzondere, persoonlijke aandacht. Gemeenteleden die op de drie 'hangzolders' zitten, worden afzonderlijk genodigd. Ambtsdragers wijzen de banken aan waarin de gemeenteleden zitten die aan de beurt zijn om naar voren te komen. Alles heel ordelijk en eerbiedig. Als iedereen een plekje aan de tafel heeft gekregen, lopen zij in de ruimte tussen de tafel en de avondmaalsgangers door en reiken iedereen persoonlijk brood en wijn (in kleine bekertjes) aan. Alles in schone, stille eenvoud. Elke viering wordt met Schriftlezing en het zingen van een lied beëindigd. We mogen het als gasten van harte meevieren.

Na 58 jaar

Een bijzonderheid is dat ik in 1965 (!) hier, in deze Schildkerk, voor het eerst 'aanging' en het avondmaal mee mocht vieren. Niet zonder emotie. Een van de predikanten toen, ds. W. van Tuyl, leidde de dienst. Die eerste keer was ik jong, jaren geleden. We zaten aan dezelfde tafel als nu.

Vandaag, 58 jaar later, mag ik het avondmaal opnieuw hier vieren. En nu niet alleen, maar samen met Gerdien, mijn vrouw, in de avond van ons leven. We ervaren hoe waar het is wat Paulus schreef: 'Jezus Christus is gisteren en heden Dezelfde en tot in eeuwigheid.' (Hebr. 13:8) Aan het eind van elke tafel klinkt het: Ga nu heen in vrede. We zingen psalmen uit de oude berijming en avondmaalsliederen uit Weerklank. Wat kunnen die Rijssenaren zingen.

Diepe verwondering

's Avonds is er de dienst van voortzetting van en dankzegging voor het avondmaal. Weer is de kerk helemaal vol. Vlak voor ons: kinderen. Achter ons: bejaarden. Opnieuw vinden nieuwe avondmaalsgangers een plaatsje aan de tafel. De preek gaat nu over 1 Korinthe 16:13 en 22. Wat is het mooi om zo avondmaal te vieren in en met deze bijbels-gezonde gemeente. Hier geldt: 'In een talrijk volk ligt de glorie van een koning.' (Spr. 14:28)

Ooit zei eens iemand van avondmaalsgangers: ze lopen zomaar aan. Inderdaad, zo is het precies. Avondmaalsgangers mogen zomaar tot Christus

komen. 'Wir sind Betler', sprak Luther, we zijn bedelaars. We hebben niets om aan te gaan. Maar zie eens: het aangaan kost ook helemaal niets. Hoe is dat mogelijk? Dat komt, omdat onze Gastheer alles heeft betaald. Hij nodigt, zo welmenend, zo royaal. Als je dat bedenkt, blijft er maar één ding over: verwondering, diepe verwondering.

De diensten naderen hun einde. We staan op en zingen ons slotlied: de jubelzang van Psalm 146:1, begeleid en geïnspireerd door de organist die nu alle registers opentrekt.

*Prijs de Heer met blijde galmen,
gij, mijn ziel, hebt rijke stof.*

Inderdaad, die 'stof' is er te over. Dan strekt de predikant zijn armen en handen wijd over ons uit en wij ontvangen allen de zegen van de Heere. We gaan gezegend naar huis.

Klein en kwetsbaar geworden

's Avonds in bed is er veel om te danken en te denken. Vanuit de avondmaalsviering in de Schildkerk zie ik nu de grote menigte uit Openbaring 7, staande voor de troon van het Lam. Zij hebben witte gewaden aan; palmtakken zijn in hun hand. En zij zingen tot eer van God, Die hen daarboven en ons hier beneden een

Schild wil zijn: De zaligheid is van onze God, Die op de troon zit en van het Lam! (Openb. 7:10) Wat kunnen die hemelingen zingen.

Maar dan denk ik aan de gemeenten in ons land die niet meer weten van een volle Schildkerk met zoveel jongeren en ouderen aan de avondmaalstafel. Waar men misschien denkt: en wij dan?? Wij, die zo klein en kwetsbaar zijn geworden? Maar kijk, nu zie ik in de Schildkerk achter de avondmaalstafel de doopvont staan; de plaats waar het andere sacrament, de heilige doop, bediend wordt. Generatie na generatie. Dit is de plaats waar de Heere de kinderen van Zijn gemeente, de kleinste, kwetsbaarste leden, de beloften van Zijn verbond aan hun voorhoofd bezegelt. Die daar bij de doopvont beloofd heeft: 'Ik ben met jullie, tot aan de voleinding van de wereld.' Niet alleen in de Schildkerk in Rijssen met zijn vele avondmaalsgangen, maar ook daar waar Zijn gemeente met z'n tweeën of drieën in Zijn Naam bijeen is. Dan mag ik het opnieuw weten: de Heere gaat door met Zijn werk. Het komt alles af, alles wat Hij beloofde en wat Hij begon. Totdat Hij komt. En... misschien hoeven we niet eens zo lang meer te wachten. Toch?

Dank U, Heere, voor deze leerzame zondag in de Schildkerk in Rijssen. ■

dr. W. Verboom
uit Harderwijk is
emeritus hoogleraar
Geschiedenis van
het gereformeerd
protestantisme.

PredikantFiscaal

Belastingaangifte voor Predikanten

- Specialisatie in predikanten en kandidaten
- Ook voor partner en gezin
- Maximale aftrekposten
- Doe-het-zelf mogelijkheid
- Studiedagen voor predikantspartners
- Hypotheekadvies

033 - 877 1000 | WWW.BELASTINGAANGIFTEVOORPREDIKANTEN.NL

Hervormd Veenendaal

De wijkgemeente rondom de Oude Kerk zoekt een

Kerkelijk werker m/v ouderenpastoraat voor 6 dagdelen per week (0,6 fte)

Je kerntaak is de pastorale zorg voor ouderen, in nauwe afstemming met de predikant, de wijkkerkenraad en andere werkers in de (wijk)gemeente.

Wat vragen we van je?

- Je hebt een levend geloof, visie op pastoraat en weet anderen hierin te inspireren.
- Je beweegt en verbindt je gemakkelijk in de veelkleurigheid van onze (wijk)gemeente.
- Je bent een ervaren kerkelijk werker, actief belijdend lid in een hervormde gemeente op gereformeerde grondslag en ingeschreven in het register van kerkelijk werkers van de Protestantse Kerk in Nederland.

Wie zijn wij?

Onze Oude Kerk staat op de Markt, in het centrum van Veenendaal. Onze gemeente wil dan ook 'kerk op de Markt' zijn, midden in de samenleving, als een levendige geloofsgemeenschap van ouderen, (jonge) gezinnen, jongeren en kinderen.

Ben je enthousiast en wil je meer weten? Bel ouderling Bart Blokland, tel. 06-520 345 36. We zien je sollicitatie met motivatie en CV (per e-mail) graag voor 11 maart tegemoet. Ons e-mailadres is scriba@kerkopdemarkt.nl. We spreken elkaar dan zo mogelijk nog in de maand maart.

De Vluchtheuvel biedt meer!

Het bieden van professionele, psychosociale hulp bij al jouw levens- en gezinsvragen, dat is onze missie.

En altijd vanuit een heldere, christelijke identiteit.

[W stichtingdevluchtheuvel.nl](http://stichtingdevluchtheuvel.nl)
T 0113 - 213 098

- Psychosociale & psychologische hulpverlening
- Huwelijk & relaties
- Seksuologische hulpverlening
- Toerusting & preventie
- Gastopvang
- Schoolmaatschappelijk werk
- Hulp bij gameverslaving
- Mediation & coaching

De Vluchtheuvel
voor ouderen en hun naasten

Boekbesprekingen

Adriaan van Belzen

Verwachten wij die grote dag...?!

Uitg. Lucas Boeken, Tholen; 276 blz.; € 22,50.

Met kennis van zaken over de thematiek interviewt Adriaan van Belzen in *Verwachten wij die grote dag...?!?* zeventien predikanten uit de gereformeerde gezindte. Dat betekent in elk hoofdstuk uitleg van

Schriftgegevens, met name van het boek Openbaring, aandacht voor Israël, zowel troost en appèl als ernst en waarschuwing. Ook is er oog voor de persoonlijke geloofsverwachting. Elke bijdrage brengt de lezer bij de vraag uit de titel.

De hervormde predikanten die aan het woord komen, zijn H. van den Belt, D.J. Budding (zie ook pag.21), J. Hoek en G. van Zanden. In deze bundel komen we verder uitvoerige gesprekken tegen met onder meer ds. P.D.J. Buijs, ds. W. Harinck, dr. W.J. op 't Hof, ds. A. Kort en ds. C. van Velzen.

Dr. Van den Belt leert ons dat in het boek Openbaring beeldtaal gebruikt wordt, dat er sprake is van een cyclus, waarbij herhaling en intensivering kunnen plaatsvinden. Hij spreekt het Woord na als hij opmerkt dat Gods oordeel geheel rechtvaardig zijn zal, zowel hui-veringwekkend als troostrijk.

Ds. Budding, die eerder een bijbels dagboek bij het boek Openbaring schreef (*Alle oog zal Hem zien*), toont zich ingevoerd in het thema. Aangrijpend is te lezen dat de grote afval er één van totaliteit zal zijn, waardoor 'de openbare verkondiging van het zuivere Evangelie zo goed als verdwenen zal zijn'. Evenzeer raakt het te lezen dat ds. Budding verwoordt dat terwijl Nederland vooropgaat in de zonde, 'we mogen verwachten dat als Gods oordelen zullen losbreken, we

ook als één van de eersten aan de beurt zullen zijn'. Verwachtingsvol is deze uitspraak van hem: 'De Joden zullen als de beste zendingen het middel zijn voor een wereldwijde opwekking.' Met instemming haalt hij een woord uit Handelingen 24 aan, waar Paulus tegen Felix spreekt over rechtvaardigheid, matigheid en het komende oordeel. Ook dr. J. Hoek heeft eerder studie van de toekomst gemaakt, onder meer in zijn boek *Hoop op God*. Hij verwoordt dat er nog dingen staan te gebeuren voor Jezus weerkomt, waardoor hij het onvoor-zichtig vindt op de preekstoel te zeggen dat Hij 'vannacht of morgen kan terugkomen. Dan zou ik liever het woord *spoedig* gebruiken'. Aan het slot van het gesprek met hem pleit prof. Hoek ervoor om 'in (inter)kerkelijke ontmoetingen de gezamenlijke verwachting van de komende Christus als uitgangspunt te nemen en onderlinge ver-schillen in dat licht te bezien'.

Dr. G. van Zanden is impliciet wat kritisch naar de auteur van deze bundel: 'Als je wèrkelijk zou geloven dat Hij *haastiglijk* komt, dan ga je er geen boeken over schrijven, maar ga je ermee op de knieën.' Zijn opmerkingen zijn naar mijn besef minder dan bij zijn collega's uit de Schrift te herleiden, zoals: 'Op het moment dat Adam en Eva het paradijs werden uitgezet, werd de wereldklok op vijf voor twaalf gezet. Nog even!' Of: 'Ik geloof dat het na de drie uren duisternis op Golgotha middernacht heeft geslagen op de wereldklok, toen Christus zei: *Het is volbracht!* Sindsdien leven we als het ware in de genadetijd *na middernacht*.' Voor de visie van ds. Van Zanden vond ik deze uitspraak van hem veelzeggend: 'Ik denk ook dat in de hele eschatologie de goede volgorde is: eerst in de bevinding, dan in de wereldtijd.'

Zeventien gesprekken, ze kunnen voor individu en gemeente dienstbaar zijn in de overdenking van het jaarthema van de Gereformeerde Bond, 'Zie, Hij komt'.

P.J. Vergunst

Ineke Cornet en Arjan Plaisier

Dichter bij God. Aanwijzingen voor een rijke liturgie.

KokBoekencentrum Uitgevers, Utrecht; 240 blz.; € 20.

'God ontmoeten door de liturgie', dat is de focus van de schrijvers van dit boek. Ineke Cornet en Arjan Plaisier zijn 'liefhebbers' van de liturgie en blijken daarmee veel affiniteit te hebben. Ze behan-delen diverse theologische, spirituele en praktische aspecten van de

liturgie. Het gaat hen steeds om de ontmoeting tussen God en mens. Ze willen vanuit de protestantse, katholieke en anglicaanse tradities inspireren tot een rijkere vorm, inhoud en beleving van de liturgie.

Het is denkbaar dat voor lezers van *De Waarheidsvriend* dit boek op wat afstand staat. We zien weliswaar binnen gemeenten die zich rekenen tot de Gere-formeerde Bond, een zekere liturgische ontwikkeling. We kunnen daarbij denken aan bijvoorbeeld het gebruik van de

bundel Weerklank of aan andere liturgische momenten zoals vespers in de Goede Week. Toch staan 'onze' gemeenten in een traditie waarin vooral Gods Woord centraal staat. De liturgie is daarop gericht. Plaisier en Cornet duiden deze traditie als 'klassiek-gereformeerd' en 'plechtig en stijlvol'. Ze verwijzen daarbij terecht naar het mooie boekje in de Artios-reeks *In de kerk, bij God*.

Aspecten van de reformatoische eredienst.

Alles in *Dichter bij God* maakt echter duidelijk dat de schrijvers een bredere vormgeving en beleving van de liturgie voor ogen hebben, die tevens verder vernieuwd zou moeten worden. Daarvoor zijn volgens

hen veel lessen te leren uit de katholieke en anglicaanse tradities. 'Wie de actuele liturgische praktijk als onaantastbaar beschouwt, staat met de rug naar de toekomst, maar de rust die dat geeft, is geen teken van leven.' Daarmee lijkt de relevantie van dit boek voor hen die een 'klassiek-gereformeerde' liturgie liefhebben, minder te worden.

Toch is het lezen van *Dichter bij God* in menig opzicht een verrijkend – niet alleen vanwege de ervaringsvolle inzichten en prachtige schrijfstijl van Arjan of de diepgaande kennis en ter zake weergave van Ineke. Wie het leest, wordt meegenomen in de warme plei-dooien voor een verdiepte beleving van de liturgie als ontmoeting met God. Dat vraagt wel een zekere 'vertaalkunst'. Er staan heel wat praktische voorstellen in die geen navolging zullen krijgen in de 'klassiek-gereformeerde' liturgie. Het zou waarschijnlijk bij veel gemeenteleden tot vervreemding leiden. Dat neemt niet weg dat de geboden theologische en spirituele bezinning zeer verrijkend is. Wie het boek van Plaisier en Cornet leest in relatie tot de 'klassiek-gereformeerde' liturgie, kan opnieuw ontdekken hoe rijk en katho-liek (opgevat als algemeen christelijk) die is. Als voorbeeld noem ik de hoofdstukken over het heilig avondmaal. Veel aspecten die zij beschrijven, herkennen we ook in de klassieke liturgie en in het formulier voor het heilig avondmaal. Hoewel de schrijvers vooral een oecumenische liturgie willen verbreden en vernieuwen vanuit diverse kerkelijke tradities, kan hun boek helpen om de waarde en breedte van de klassieke liturgie te herontdekken.

We komen hier uit op een belangrijke zaak. Er wordt vaak gesproken over vernieuwing van de liturgie, terwijl de rijkdom van de bestaande traditie niet genoeg gekend wordt. Dit boek biedt veel theologische en spirituele bezinning, die ook zonder allerlei vernieuwingen leidt tot een verdiepte ervaring van onze ontmoeting met God in de liturgie.

Dr. A. Goedvree, Hoelvelaken

Tekst: ds. C.W. Rentier

In een gemeente waar een pioniersplek onder Arabisch-taligen gestart was, zei onlangs een ouderling tegen me: ‘Er zijn zeker niet veel bondsgemeenten die zoiets doen?’

Toen ik wat doorvroeg, werd duidelijk dat hij er vanuit ging dat een gemeente die zich verbonden voelt met de Gereformeerde Bond, niet snel zal meedoen met zoiets als pionieren en al helemaal niet onder zo'n ongewone bevolkingsgroep als Arabieren. Ik vroeg hem voor welk type gemeente het dan meer vanzelfsprekend zou zijn om het Evangelie te verkondigen aan migranten met een moslimachtergrond.

Gemeenschapsvorming

Met de term ‘pionieren’ wordt het missionaire werk bedoeld dat zich richt op missionaire gemeenschapsvorming voor specifieke doelgroepen. Dat werk wordt vanuit de landelijke kerk ondersteund en daarbij wordt ook de stichting Evangelie & Moslims betrokken. Op dit moment zijn er veel migranten die openstaan voor het Evangelie. Ze verschillen sterk van traditionele kerkgangsters en daarom is het zinvol om voor hen eigen samenkomsten te organiseren en daar in pastoraat en diaconaat op een cultureel gepaste manier bij aan te sluiten. Vaak is er bij de gehele dienst behoefte aan een andere taal naast het Nederlands. Ook is het belangrijk dat de preek goed aansluit bij hun geestelijke zoektocht en dat er zowel voor als na de dienst ruim gelegenheid is voor ontmoeting en gesprek. Zeker bij de christelijke feesten is een gezamenlijke maaltijd een goede manier om de verbondenheid met elkaar te onderstrepen.

Moslimachtergrond

We zijn blij dat we intussen zoveel gelovigen van moslimachtergrond hebben kunnen opleiden tot evangelist dat we de plaatselijke gemeenten kunnen helpen om te pionieren met het oog op migranten met een moslimachtergrond. In plaatsen met veel migranten is het waardevol om naast de bestaande kerken een geloofsgemeenschap te hebben die speciaal rekening houdt met een bepaalde groep migranten, zoals Arabieren en Noord-Afrikanen of Afghanen en Iraniërs of Turkstaligen. Het missionaire werk van zo'n pioniersplek valt onder de verantwoordelijkheid van een of meerdere kerkenraden van de bestaande kerken in die plaats.

Pionieren betekent allerm minst dat de bestaande gemeenten niet meer betrokken hoeven te zijn. Idealerweise is de helft van hen die meedoen met een pioniersplek lid van een van de bestaande kerkelijke gemeenten in die plaats. De zoekers en mensen die nog maar korte tijd geleden tot geloof gekomen zijn, hebben immers behoefte aan mensen die al lange tijd christen zijn, die ervaring hebben met het opvoeden van kinderen in een seculiere samenleving en die weten hoe je zelf je weg vindt.

Vrijmoedig

Moslimmigranten die christen worden, verwachten van Nederlandse christenen dat ze vrijmoedig over Christus spreken, dat ze hun leven onder het gezag van de Schrift plaatsen en niet meegaan met de liberale trend van de samenleving. Ze verwachten dat we alle mensen in onze omgeving over Jezus willen vertellen en blij zijn met ieder die komt. Allemaal dingen waarvan ik hoop dat ze in het beleidsplan van iedere ‘bondsgemeente’ staan. Aan u de vraag of dat past bij uw gemeente. ■

Een pioniersplek in Zeist.

Foto stichting Evangelie & Moslims

Ds. C.W. Rentier is directeur van de stichting Evangelie & Moslims.

Hoe de Geest werkt

Tekst: dr. A.A.A. Prosman

De Rooms-Katholieke Kerk is ertoe overgegaan om het aantal kerkdiensten te verminderen, zelfs te verbieden. Dat veroorzaakt onder parochianen onrust en commotie. Dit is geen alledaags nieuws. Hoe komt een kerk ertoe om in een tijd van sterk afnemend kerkbezoek zo'n ingrijpende maatregel te nemen? Het *Katholiek Nieuwsblad* van 15 februari bericht hierover.

Katholiek Nieuwsblad

In oktober 2022 publiceerde het aartsbisdom Utrecht het beleidsplan 'Blijft dit doen om mij te gedenken,' waarin kardinaal Eijk uitstippelt hoe in de komende vijf jaar er een geleidelijk einde zou komen aan woord- en communievieringen in het weekend. Daarmee moet het bezoek aan eucharistievieringen in centraal gelegen kerken toenemen.

Een aantal gelovigen uit het aartsbisdom zag dat echter niet zitten. De kardinaal kreeg verschillende bezwaarbrieven ingediend, waaronder door het Gelders-Overijsselse verband Samen Kerk, Samen Sterk, dat de kardinaal met een petitie tegen het beleidsplan op andere gedachten hoopte te brengen. Volgens hen zouden de plannen de vitaliteit van lokale geloofsgemeenschappen schaden.

In zijn brief gaat kardinaal Eijk onder meer in op het meermaals geuite verwijt dat het schrappen van woord- en communievieringen een middel zou zijn om kerksluitingen door te drukken. Die beschuldiging wijst hij scherp van de hand: 'Daartoe mag en zal de Eucharistie – het heiligste dat de Kerk geschonken is – niet worden misbruikt.'

Ook (wijst hij) de suggestie (af) dat deze beleidsmatige uitfasering overbodig is, omdat het aantal woord- en communievieringen door kerkelijke krimp sowieso zal afnemen. Voor een aantal parochies zal dat inderdaad zo zijn, erkent Eijk, maar er zijn ook parochies waar zonder beleidswijziging het aantal woord- en communievieringen hoog zal blijven, waardoor 'de eucharistieviering tot in lengte der jaren niet de centrale plaats zal kunnen innemen die haar toekomt.'

'In een woord- en communieviering ontvang je alleen maar de vrucht van de eucharistieviering, de hostie, maar een eucharistieviering overstijgt dit,' legde de kardinaal in oktober het verschil uit. 'Het is essentieel voor je leven als christen.'

De bezwaren tegen 'Blijft dit doen om mij te gedenken' werden weken geleden reeds ingediend. Het antwoord daarop heeft op zich laten wachten, omdat kardinaal Eijk eerst in overleg wilde met de priesters, diakens en pastoraal werkers van het aartsbisdom. Zij herkennen

volgens hem de situatie zoals die in het beleidsplan wordt geschetst en gaan met gelovigen in gesprek om te kijken hoe het aantal woord- en communievieringen kan worden teruggebracht.

'Ik kan mij voorstellen dat dit antwoord voor u teleurstellend zal zijn,' schrijft kardinaal Eijk. Toch hoopt hij dat de bezwaarmakers zich in de toekomst constructief zullen opstellen. 'Van harte hoop ik dat uw betrokkenheid onverminderd blijft.'

In een eerder artikel in het *KN* (28 oktober 2022) werd het nieuwe beleidsplan van de kardinaal al aangekondigd. Volgens dit beleidsplan dienen in alle parochies in het aartsbisdom Utrecht woord- en communievieringen tussen 2023 en 2027 'geleidelijk te worden verminderd en uiteindelijk te worden beëindigd'. Deze maatregel geldt overigens 'uitsluitend voor het weekend: doordeweeks blijven woord- en communievieringen in verzorgingshuizen nog mogelijk'. Inmiddels doet het grondvlak van de kerk van zich horen. Aan de kardinaal werd een petitie aangeboden waarin geprotesteerd wordt tegen het laten verdwijnen van woord- en communievieringen.

Als Aartsbisschop verandert u het al lang bestaande beleid met betrekking tot de mogelijkheid van Eucharistievieringen als ook Woord- en Communievieringen in het weekend, in alleen de mogelijkheid om in het weekend de H. Eucharistie te vieren.

Daarmee ontnemt u, misschien onbewust, heel veel gelovigen de mogelijkheid om in het weekend de H. Communie te ontvangen tijdens (alleen) een Woord- en Communiedienst in de eigen geloofsgemeenschap. Dat is erg jammer en zorgt voor heel veel onrust onder bestuurders, vrijwilligers en gelovigen.

Ik (degene die de petitie ondertekent) onderschrijf uw zienswijze, dat de kern van ons geloof de H. Eucharistie is, waaraan door zoveel mogelijk mensen in het weekend moet kunnen worden deelgenomen. Maar als er geen Woord- en Communievieringen meer mogen zijn, dan tast dit de vitaliteit van onze lokale geloofsgemeenschap aan.

Het is duidelijk dat het sacrament – de eucharistie – voor rooms-katholieken heel veel meer betekent dan het eenvoudige Woord. De betekenis en de kracht van het Woord wordt nog steeds niet onderkend. Het toerusten van de parochianen vanuit de Bijbel heeft zelfs in deze seculiere tijd geen enkele prioriteit. Voor een protestant is dit onbegrijpelijk. Je vraagt je af of we ondanks het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965)

en alle oecumenische gesprekken die gehouden zijn een stap verder gekomen zijn in herkenning en toenadering.

Reformatorisch Dagblad

Maar op protestants erf is ook een en ander gaande waardoor de voortgang van de verkondiging belemmerd wordt. Ik denk aan de commotie over 'het aanbod van genade'. Het Reformatorisch Dagblad (7 februari) organiseerde een discussie hierover tussen dr. G.A. van den Brink (hersteld hervormd) en ds. W. Visscher (Gereformeerde Gemeenten). Dit item is – gelukkig – nooit een punt van discussie geweest in hervormd-gereformeerde kring. Het was wel een heet hangijzer in 1953 rond dr. C. Steenblok. De controverse leidde tot het stichten van een nieuw kerkgenootschap: de Gereformeerde Gemeenten in Nederland. Je denkt dan: de kwestie is afgedaan. Maar ik besef nu dat deze discussie nog steeds voortduurt, ook in de synodale Gereformeerde Gemeenten, die het standpunt van dr. Steenblok afwezen. Ook dit is voor een buitenstaander moeilijk te begrijpen.

Dr. Van den Brink

Te zeggen dat de lezing 'Het evangelie zonder kleine lettertjes', die ds. Van den Brink (49) op 14 juli vorig jaar in Hardinxveld-Giessendam hield, veel losmaakte, is te zacht uitgedrukt. Waren op de door de interkerkelijke stichting Geloofstoerusting belegde avond een halfjaar terug zo'n driehonderd jongeren aanwezig, de video van de lezing werd nadien op YouTube ruim 60.000 keer bekeken.

De voordracht van de hersteld hervormde emeritus predikant, woonachtig in Apeldoorn, bevat vlijmscherpe kritiek op prediking en pastoraat in de gereformeerde

gezindte. Een algemeen welmenend aanbod van genade? Dat vind je in aanzienlijke delen van de (Oud) Gereformeerde Gemeenten (in Nederland) en Hersteld Hervormde Kerk helaas niet, stelde ds. Van den Brink. Als predikanten de genade van God in Christus ter sprake brengen, roepen ze eerder op om niet te geloven – want geestelijk dode zondaren kunnen dat niet – dan om dat wel te doen, betoogde hij. Doordat zij verkiezing of wedergeboorte sterk benadrukken, wekken ze de indruk dat God het niet werkelijk meent als Hij mensen Zijn genade aanbiedt. Sommige voorgangers gaan dogmatisch zelfs zo ver dat ze stellen dat God aan een deel van de kerkgangers Zijn Evangelie slechts met één doel bekendmaakt, namelijk om in het eindgericht hun straf des te zwaarder te laten zijn. Als er in deze kerken al Evangelieprediking is, dan is dat vaak een voorwaardelijk Evangelie, of een 'evangelie met kleine lettertjes', aldus ds. Van den Brink.

Het vinden van een voorganger uit een van de door ds. Van den Brink bekritiseerde kerken die met hem over dit boek van gedachten wilde wisselen, bleek buitengewoon lastig, merkte het Reformatorisch Dagblad. Uiteindelijk bleek ds. W. Visscher (67), predikant van de gereformeerde gemeente in Amersfoort, tot zo'n tweegesprek bereid.

Een uitspraak van ds. Visscher trof me. Ergens in het gesprek zegt hij tegen Van den Brink: 'Jij moet, Gert, aan jongelui óók vertellen hóé de Heilige Geest het geloof werkt.' Ongetwijfeld komt deze opmerking voort uit oprechte zorg voor het zielenheil van mensen en vooral van jongeren. Toch gaat dit mijns inziens te ver. Wij weten helemaal niet hoe de Heilige Geest werkt. Wij denken misschien te weten hoe de Geest werkt, maar in feite weet niemand dat. Hoe heeft God hemel en aarde geschapen? Niemand die het weet. Zouden we dan wel weten hoe God de mens herschept? Het zijn geheimen en die geheimen aanbidden wij. ■

Dr. A.A.A. Prosman uit Amersfoort is emeritus predikant.

Boekaankondigingen

Catherine Bardon

De ontwortelden.

Uitg. Mozaïek, Utrecht; 542 blz.; € 24,99.

Tegen het decor van de stichting van een Joodse kolonie in de Dominicaanse republiek speelt zich deze familiegeschiedenis over liefde en ballingschap af, deel 1 van de serie *De familie Rosenhack*. Huwelijksgeluk van de Joodse journalist Wilhelm met Almah wordt door opkomend antisemitisme overschaduwd.

Marieke den Butter en Wilma Samyn

Bemoedigingen voor moeders.

Uitg. Groen, Leeuwarden; 380 blz.; € 24,99.

In dit dagboek zijn twee eerdere 'Bemoedigingen voor moeders'-dagboeken samengebracht.

De hoge roeping van het moederschap komt in 180 bijdragen van twee bladzijden naar voren, bemoedigingen waarvan de Bijbel bron is.

Mattias Rouw

Kleine rituelen.

Uitg. Brandaan, Amersfoort; 168 blz.; € 14,99.

Dit kleine boekje richt zich op de vijftig dagen tussen Pasen en Pinksteren. Bijbelteksten, muziek, recepten, verhalen en kleine rituelen willen de ziel helpen een reis naar binnen te maken. Inspiratie is ontleend aan de woestijnvaders en -moeders.

Henk Binnendijk

Het geheim van David. Mediteren over de Psalmen.

KokBoekencentrum Uitgevers, Utrecht; 190 blz.; € 19,99.

In deze meditatieve uitgave bespreekt Henk Binnendijk veertig van de 78 psalmen van David, laat hij hun betekenis voor onze tijd zien. 'Nooit heb ik een boek geschreven dat mij zo dicht bij God bracht', zegt hij zelf. Voor gebruik op kringen zijn gespreksvragen toegevoegd.

Andries Knevel & Leo Feijen

Blijven dromen.

Uitg. RoyalJongbloed, Leeuwarden;

96 blz.; € 9,99.

Briefwisseling tussen zielsverwanten, een gedreven protestant en een gedreven katholiek waarin ze nadenken over een hoopvolle toekomst van de kerk en hoe de Bijbel hen hierbij inspireert. Ter gelegenheid van de maand van de Bijbel verschenen de brieven, journalistiek van aard, missionair van toon, persoonlijk van kleur.

De Waarheidsvriend

Actie
4 maanden voor €10

Behoeftte aan toerusting en bezinning?

Neem een jaarabonnement voor slechts € 52,50 en ontvang De Waarheidsvriend twee maanden gratis. Of vraag een cadeau-bon aan en schenk een jaarabonnement.

Ga naar www.dewaarheidsvriend.nl/word-abonnee of bel ons op 055-5766660.

Wij wensen u, mede namens de overige duizenden abonnees, veel leesgenoegen toe.

Voor Stichting De Planthof zoeken wij een betrokken, verbindende en daadkrachtige

Directeur-bestuurder

De christelijk-reformatorische basisscholen in Gamenen, Leerbroek en Poederoijen vallen sinds een paar jaar onder één bestuur. Dat van Stichting De Planthof: een organisatie die volop in opbouw is. Ga jij straks leidinggeven aan onze jonge stichting? Samen met onze directeuren en enthousiaste teams geef je sturing aan kwalitatief goed onderwijs in een veilige omgeving.

We bieden jou een fijne werkplek voor 24-32 uur en goede ondersteuning met een bestuursassistent, een beleidsmedewerker onderwijs en een sterk MT.

Is je interesse gewekt?

Bel gerust met dhr. A.A. Zweistra (06-52 33 55 09) of vraag een uitgebreid informatiepakket op via bestuur@planthofscholen.nl. Graag zien we je motivatiebrief en cv uiterlijk 11 maart a.s. tegemoet op bovenstaand mailadres.

www.planthofscholen.nl

Alleen begravenissen

Christelijke begrafenisonderneming

De Meerwaarde

Groningen, Friesland en Drenthe en op verzoek elders

Maak een vrijblijvende afspraak voor het laatste wensenformulier

Douwe Jan Moesker
Melding overlijden: 06-54 24 80 24
www.de-meerwaarde.nl
uitvaart@de-meerwaarde.nl

 begrafenisverzorging
Den Hollander

- Alleen begravenissen
- Opbaarmogelijkheden in een door u gewenst rouwcentrum of thuis met koeling
- Dag en nacht bereikbaar

☎ 010 - 460 05 09
✉ info@tdenh.nl
🌐 www.begravenisverzorgingdenhollander.nl

Winstuitverlies Contactdag Voorjaar 2023

Thema: Vreugde in verdriet
Stichting Winstuitverlies - 12,5 jaar
D.V. zaterdag 18 maart 2023
in de Bethlehemkerk te Woerden

Lezing: **ds. P.C. Hoek**

Aanvang 10:15 uur, inloop vanaf 10:00 uur

Samen vanuit Gods Woord uitzien naar dé Trooste(er) bij kanker!

Meldt u en jij je aan op:

www.Winstuitverlies.nl

Heb jij goede zorgcollega's nodig?

Lever een bijdrage aan het oplossen van het personeelstekort in de zorg!

Amersfoort

- Docent Verpleegkunde 0.6 - 1.0 fte
- Docent Omgangskunde 0.6 - 1.0 fte
- Invalidocent Verpleegkunde n.t.b.

Meer informatie en zorg-vacatures:
www.werkenbijhethoornbeek.nl

In zicht

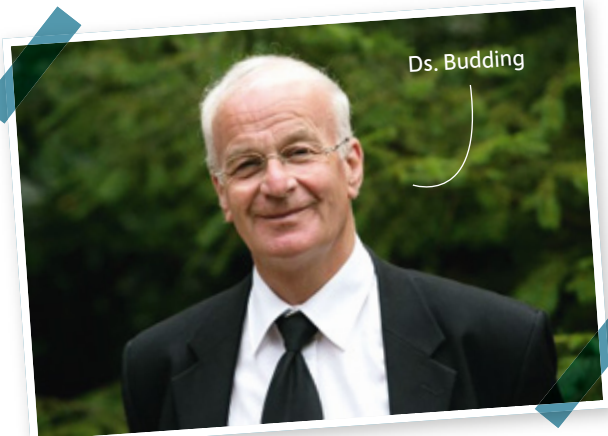
Tekst: redactie

In de bundel *Verwachten wij die grote dag...?!*, een uitgave van Lucas Boeken in Tholen, interviewt Adriaan van Belzen zeventien theologen over de christelijke toekomstverwachting. Hieronder eerst een passage uit het gesprek met prof. dr. H. van den Belt.

Afkomstig uit een kleine afgescheiden gemeente in Katwijk bewoog ik me veel in kringen als het Gekrookte Riet. Onder jongeren en jonge predikanten leefde destijds de verwachting van het herstel van de kerk in Nederland en andere West-Europese landen, ingegeven door het puritanisme en de Nadere Reformatie. Ik werd ook meegenomen in dat enthousiasme. Natuurlijk moeten we dit altijd toetsen aan de Schrift, en de eerlijkheid gebiedt te zeggen dat er voor Nederland en West-Europa geen beloften in de Bijbel staan; alleen voor Israël. We moeten dus voorzichtig zijn met al te grote verwachtingen. Maar het is me opgevallen dat bij de vorming van de Protestantse Kerk en Hersteld Hervormde Kerk die verwachting en dat verlangen grotendeels weggeëbd zijn. Ik moet misschien vooral eerst mezelf de spiegel voorhouden, maar ik vraag me wel af waar dat gebeven is. Dat geldt voor beide kerken. We zitten vooral in de stand van het overleven in plaats van dat er het uitzien is naar wat de Heere nog zal doen, ook voor de komende generaties. Dat is een vrucht van de scheuring die ik niet had voorzien en die me ook verdriet doet.

Het verlangen en de verwachting hadden iets heel moois en hebben mij als jongere positief gestimuleerd in het geloof, het leven met de Heere, de studie theologie en later in mijn werk als predikant. Daarom denk ik: wat geven wij de volgende generatie mee? Is dat alleen een verdeelde en verscheurde kerk met allerlei discussies die de kern en het wezen van de zaak niet raken? Of geven we ze ook nog hoop mee voor de toekomst? Natuurlijk, de verwachting van de wederkomst en de nieuwe hemel en de nieuwe aarde zal nog steeds gepreekt worden, maar de Heere heeft ook nog iets speciaals in petto. Er is daarom nog iets om voor te bidden, naar uit te zien en naar toe te leven. Hoe donker de situatie in de kerk en wereld soms ook kan zijn, er is verwachting van de Heere Die ook in onze tijd nog werkt.

Ook ds. D.J. Budding wordt in deze bundel geïnterviewd.

Wie of wat moeten we verstaan onder de antichrist en hoe zal hij openbaar komen?

Ik onderschrijf in dit opzicht de Westminster Confession, de belijdenis van de meeste Engelstalige protestantse kerken. Die beschouwt de paus als de antichrist. Dat is hij ook volgens de leer van de roomse kerk zelf. 'Anti' betekent 'in de plaats van.' Volgens de leer van de roomse kerk is de paus de plaatsvervanger van Christus op aarde. Ook heeft hij volgens diezelfde leer macht, die alleen aan Christus toekomt: zonde vergeven, zalig verklaren en heilig verklaren. Bovendien gaat hij de kerk voor in afgoderij zoals Mariaverering en bidden tot andere heiligen. Ook staat de roomse kerk open voor andere wereldgodsdiensten en leert zij dat er buiten het ware geloof in Christus zaligheid is. Daarmee voldoet de paus aan de omschrijving van 1 Johannes 2:22 'als de antichrist.'

Het is opvallend dat alle wereldleiders hun opwachting maken in het Vaticaan.

Kerknieuws

Beroepen te:

Nieuwpoort, H.E. Veldhuijzen te Schelluinen; Stellendam, J. Brouwer te Veen; Werkendam (wijk 2), J.J. ten Brinke te Oud-Beijerland.

Bedankt voor:

Bergschenhoek, B.J.P. de Bruin te Middelburg (De Ontmoeting).

Aangenomen naar:

Oosterwolde-Noordeinde, M.G.M. Mudde te Hollandscheveld (Rehoboth); Waddinxveen (wijk Oost), G.C. Bergshoeff te Scherpenzeel.

TUA benoemt dr. P. Veerman als onderzoeker en docent praktische theologie

Dr. P. Veerman is per 1 september 2023 benoemd aan de Theologische Universiteit

Apeldoorn als onderzoeker (0,4 fte) en docent praktische theologie (0,1 fte). Hij zal tot die tijd parttime verbonden blijven aan de hervormde gemeente Katwijk aan Zee en zal voor 0,5 fte, gesponsord door de Gereformeerde Bond, verbonden blijven als docent Praktische theologie

Dr. Veerman

aan de Vrije Universiteit in Amsterdam en verbonden blijven aan het Cornelis Graafland Centrum voor homiletisch onderzoek. Ook aan de TUA zal zijn onderzoek met name homiletisch van aard zijn, in verbinding met het lopende onderzoeksproject van 'Preken als bron'. Hij zal op deze wijze een bijdrage leveren aan de theologie van de prediking en het ontwerp van een homiletische theologie.

Ds. Veerman (1979) diende de hervormde gemeenten van Lopikerkapel, Wilnis en Katwijk aan Zee. In 2016 promoveerde hij op een onderzoek naar gebedsonderwijs in de Heidelbergse Catechismus. Sinds die tijd is hij geassocieerd onderzoeker aan de PThU in Groningen.

Ds. M. de Jager benoemd tot missionair predikant

Ds. M. (Mark) de Jager (1993), sinds twee jaar voor zeventig procent verbonden aan de Burg-Es kerk in Dwingeloo, is door de IZB voor drie jaar aangesteld als missionair predikant ten dienste van een nieuw project 'Missie Westerveld'. Deze benoeming heeft een omvang van dertig procent. Missie Westerveld is een interkerkelijk project, dat zoekt naar duurzame vormen van kerk-zijn in Zuid-West Drenthe. In de regio staan kerken onder druk door krimp en

Missie Westerveld experimenteert met en doet onderzoek naar missionaire mogelijkheden voor dorpskerken en pioniersplekken. Het project wordt daarbij geleid door een team dat bestaat uit afgevaardigden van verschillende kerken in de gemeente Westerveld.

Ds. De Jager: 'Toen vorig jaar een rapport verscheen waarin voorspeld werd dat tien van de dertien kerken in de gemeente Westerveld (waar Dwingeloo onder valt) op termijn zullen sluiten, begon er bij mij iets te kriebelen. Niet dat ik de illusie heb dat ik het tij kan keren, maar ik merkte steeds sterker dat het misschien op mijn pad kwam om samen met de kerken te zoeken naar nieuwe hoop. Ik ben enorm dankbaar dat de IZB mij hierin zowel qua begeleiding als financieel wil ondersteunen.'

Bidden om open ogen HGJB-Biddagmap 2023

De HGJB steekt dit jaar met Biddag in op het gebed om open ogen. In de HGJB-Biddagmap, die jaarlijks verschijnt, biedt de organisatie allerlei handvatten om hier als kerk, school en gezin vorm aan te geven. Door het thema 'Zie jij het ook?' ontdekken kinderen meer over de geschiedenis van Elisa en zijn knecht uit 2 Koningen 6, waarin gebed om (niet) zien een grote rol speelt. Daarnaast leren ze dat ze altijd op God kunnen vertrouwen voor alles wat ze nodig hebben.

Elk jaar geeft de HGJB materiaal uit rond Bid- en Dankdag. Het materiaal is gemaakt om in het gezin, op school, op de club en tijdens de kerkdienst met de kinderen stil te staan bij deze feestdagen. Het doel is om kinderen te leren bidden en om daarmee te oefenen. Het materiaal bestaat onder andere uit een preekschets, een gezinsdagboek en leuke werkvormen voor in de klas.

Wilma de Vries uitgezonden naar Albanië

Wilma de Vries is op zondag 19 februari vanuit de christelijke gereformeerde Maranathakerk op Urk uitgezonden als diaconaal werker naar Albanië. Namens de GZB gaat zij zich onder andere toeleggen op gezondheids- en verslavingszorg. Ook zal zij medische bereikbaarheid organiseren, in samenwerking met de kerken en lokale partner ABC Health Center.

In de uitzenddienst preekte ds. W.A. Capellen, predikant van de thuisgemeente van Wilma, vanuit Filippenzen 4, waar Paulus beschrijft dat hij geleerd heeft om tevreden te zijn met datgene wat God hem naar behoefte heeft geschonken. Het thema van de preek werd genomen uit vers 19: 'Doch mijn God zal naar Zijn rijkdom vervullen al uw nooddrift, in heerlijkheid, door Christus Jezus.' Ds. W.C. Polinder uit Putten, lid van de raad van toezicht van de GZB, deed de uitzending. Hij bemoedigde Wilma, die ondanks tegenslagen kon volharden en tot deze stap mocht komen. Ook werd benadrukt hoe bemoedigend het is dat kerkmuren wegvalLEN als het gaat om Gods wereldwijde zending. Ds. Polinder gaf Wilma de tekst mee uit Jozua 1:9, waar staat: 'Wees sterk en moedig, schrik niet en wees niet ontsteld, want de Heere, uw God, is met u, overal waar u heengaat.' Vervolgens werd Wilma toegesproken door ds. W. van 't Spijker namens deputaten buitenlandse zending CGK, die zich ook richtte tot de vele jongeren in de kerk

De kleine, kwetsbare kerken in Albanië staan voor grote uitdagingen. Ze zijn niet alleen een minderheid, maar hebben ook te maken met het moeilijke verleden, armoede en slechte gezondheidszorg. 'Fokusi' is het kerkenprogramma van de GZB in Albanië. Naast theologische toerusting, wordt diaconale ondersteuning aan het programma toegevoegd. Lokale partner ABC heeft het verlangen om palliatieve zorg op te zetten en de mensen te bereiken voor wie de gezondheidszorg nu niet beschikbaar is. Wilma zal ook in de kliniek werken. Zo komt de kennis van de partners en de contacten van Fokusi samen met het gedeelde verlangen om Gods liefde handen en voeten te geven in Albanië.

Studiereis naar Israël voor theologen

Van 6 t/m 16 november organiseert de PThU in samenwerking met het Centrum voor Israëlstudies (waarin ook de GZB participeert) een studiereis voor predikanten/theologen uit de Protestantse Kerk die de studiereis in het kader van de Permanente Educatie willen maken. Kern van de studiereis is het meenemen van predikanten en theologen in de verkenning van de Joods-christelijke relaties, Israëltheologie en

Theologia Reformata gaat in op 'bijbelmoeheid' bij jongeren

Hebben uw leerlingen, catechisanten, clubjongeren of eigen kinderen ook last van 'bijbelmoeheid'? Ontmoeten wij niet vaak desinteresse, weerstand of ambivalentie bij jongeren wanneer de Bijbel ter sprake wordt gebracht, omdat zij denken dat de Bijbel een saai en moeilijk boek is? Jongeren leren liever van mensen en klassendiscussies, omdat ze in gesprek kunnen gaan en ze liever focussen op levende mensen in de klas dan op oude tradities. Daarnaast hebben zij het idee dat boeken niet over hen en hun leven gaan. Ze ervaren die als niet passend bij hun leven in een snel veranderende moderne wereld. Welnu, daar is iets aan te doen volgens theoloog en onderwijspedagoog Fianne de With. Ze schreef in het nu verschenen maartnummer van *Theologia Reformata* 'Leren lezen. Godsdienstpedagogische richtingwijzers voor het lezen van de Bijbel met jongeren'. Kijk hoe het ook anders kan.

Fianne de With

Over jongeren gesproken: wat kunnen we van Calvijn leren over de rol van het kind in het avondmaal? Het snelste, meest eenvoudige antwoord is: daar ziet Calvijn geen heil in, want in de *Institutie* klinkt immers een duidelijk 'nee'. Maar toch... Rebecca de Kok van den Born en prof. dr. W.H.Th. Moehn geven in 'Kind en avondmaal. Een alternatieve lezing van Calvijn' een genuanceerder antwoord, want het blijkt dat Calvijn niet erg consistent is over het verband tussen zijn visie op het verbond en zijn sacramentsleer. Wat de auteurs betreft zou er geen leeftijdsgrens moeten zijn voor belijdenis doen, om ook kinderen serieus te kunnen nemen als zij daadwerkelijk geloven en verlangen deel te nemen aan het avondmaal. Wie niet weet wat het verband is tussen de kopermijnbouw waarin vader Hans Luder werkte rond Mansfeld, het Duitse stadje waar Luther zijn jeugd doorbracht, en de theologie van de reformator; en wat de overeenkomsten zijn tussen een protestantse kerkdienst op zondagochtend en een werkcollege Engelse letterkunde op maandag, die leze 'De kerk en de geesteswetenschappen: interpretatieve praktijken en her-

meneutische kaders' van prof. Herman Paul. Het gesprek met de pedagogiek wordt vervolgd door redactielid dr. A.J. Kunz, die twee recente publicaties in beeld brengt van Nederlandse theologen waarin het gaat over mens worden, educatie en vorming. De theologie leert van allerlei disciplines, maar de vraag is ook gerechtvaardigd wat de theologie andere disciplines – in dit geval de pedagogiek – te bieden heeft. In de *Reflexen* blikt redactielid prof. dr. M.J. Kater terug op 2022, een jaar van meer dan één crisis. Hij gaat voor een duiding te rade bij essayisten en schrijvers die de op het individu gerichte westerse cultuur proberen te begrijpen. Pastoraat en prediking kunnen baat hebben bij de wijsheid die hij luisterend opdoet bij denkers als Maarten van den Heuvel, Hans Alma en Johan Verstraeten – om een paar namen te noemen.

Voor abonneementen, proefnummers en losse nummers (€ 14,50) is het adres: bureau Gereformeerde Bond, Kleine Fluitersweg 253, 7316 MX Apeldoorn, tel. 055-5766660; email: info@gereformeerdebond.nl.

Dr. R.P. de Graaf, redactiesecretaris

actualiteit rond de situatie in Israël en de Palestijnse gebieden. De reis omvat een verdiepende kennismaking met land en volk, theologische bezinning, ontmoetingen en gesprekken met orthodoxe, conservatieve en liberale Joden, Messiasbelijdende Joden en Palestijnse

christenen. Sleutelwoorden zijn hierbij academische doordenking en vertaling naar de praktijk. In 2023 zal dit zich concentreren rond het thema Messianisme. De cursusleiding is in handen van drs. Albert Groothedde (CIS) en dr. Lieve Teugels (PTHU). De reisleiders zullen niet

alleen oog hebben voor het academische niveau van de bijdragen aan de reis, maar ook voor de betrokkenheid van de deelnemers bij de gesprekken en de relatie met persoonlijke (geloofs)vorming. Meer info en aanmelden via: cutt.ly/studiereis_Israel.

Agenda

GB-afdeling Goeree-Overflakkee

De regionale afdeling Goeree-Overflakkee van de Gereformeerde Bond zal DV op dinsdag 14 maart een toerustingsavond houden. Prof. dr. J. Hoek houdt een lezing over het onderwerp 'Genderideologie en genderdysforie: principieel en pastoraal'. De genderideologie, die het met de schepping gegeven onderscheid tussen man en vrouw relateert, grijpt om zich heen. Hoe bieden we principieel weerstand tegen deze opvattingen? En hoe zijn we mensen die er persoonlijk mee worstelen dat ze zich in een mannelijk lichaam vrouw voelen of omgekeerd, pastoraal nabij? Plaats van samenkomst is het hervormd centrum Elim, Zuiddijk 19 te Nieuwe Tonge. Om 19.30 uur zal de avond geopend worden door de voorzitter van de regionale afdeling, ds. H.A. Neervoort. Iedereen is van harte welkom.

GB-afdeling Leusden

De afdeling Leusden van de Gereformeerde

Bond houdt DV op donderdag 9 maart een bijbellesing in Leusden-Zuid. Ds. M. Baan uit Veenendaal zal voorgaan en spreken over het leven van Timotheüs. De avond is de laatste van dit seizoen. Belangstellenden zijn hartelijk welkom vanaf 19.45 uur in het Trefpunt, naast de Dorpskerk (de lezing begint om 20.00).

Tabernakeldag over 'Wonderbare liefde'

De stichting Tabernakel wil het gedachtegoed van puriteinen overbrengen op christenen vandaag. Reeds jarenlang publiceert de stichting maandelijks een preek uit de traditie. Elk jaar organiseert stichting Tabernakel een 'Tabernakeldag', waarop sprekers het gedachtegoed van de puriteinen voor het voetlicht brengen.

Op zaterdag 18 maart DV wordt van 10.30 tot 16 uur aan de hand van de puriteinen nagedacht over het thema 'Wondere liefde'. De lezingen worden gehouden door ds. D. Breure uit Kockengen ('Gods liefde voor ons'), ds. P. den Ouden uit Katwijk ('Onze

liefde tot God') en dhr. C. van Breugel uit Rotterdam ('Liefde voor de wereld'). Plaats van samenkomst is De Til, Breestraat 1 in Giessenburg.

Aanmelden: www.tabernakel.nl

IRS houdt ontmoetingsdag

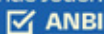
'Geroepen om te getuigen' is het thema van de ontmoetingsdag die Stichting In de Rechte Straat (IRS) DV op zaterdag 18 maart in de Gomarus Scholengemeenschap in Gorinchem belegt. Hoe kan je een getuige zijn? Hoe is het om op eenzame posten te pionieren? Ds. P. Drost uit Oostenrijk en ds. M. Cuneo uit Italië zullen op deze vragen ingaan. Tijdens het programma zal christelijk jongerenkoor Cantica Nova psalmen en geestelijke liederen ten gehore brengen. Daarnaast is er een minimarkt waarop reformatorische stichtingen en ondernemers zich presenteren. De inloop is vanaf 9.15 uur en de afsluitende lunch start rond 12.30 uur. De toegang en lunch zijn gratis, er wordt geïncolligeerd. Aanmelden kan via www.irs.nu/ontmoetingsdag.

Gun ouderen in Israël een onbezorgde oude dag

Help mee!

www.messiasbelijdendejoden.nl

Stichting Steun Messiasbelijdende Joden
NL90 RABO 0377 8534 96

PASTORAAL
DIACONAAL
CENTRUM

de Herberg Oosterbeek

Kom-op-adem - thema midweek

In balans (burn-out) 19-21 april 2023
Leven met verlies 24-26 april 2023

- Eenvoud en diepgang
- Stilte en bezinning
- Herkenning en erkenning

www.pdcdeherberg.nl

026 33 42 225

AVONDMAAL TAFELGOED

- TAFELLAKENS
- NAPPERONS
- SERVETTEN

ABBINK TEXTIEL VRIEZENVEEN

TEL.:
0546 565561

MAIL:
ATV@ABBINK-TEXTIEL.NL

VAN STAVEREN

Begrafenisverzorging

0172 23 33 38

Dag en nacht bereikbaar

Vraag het boekje 'Mijn laatste wens'
info@vanstaverenbegravenisverzorging.nl

Met uitvaartcentrum Waddinxveen
en familiekamer

Eben
Haëzer
school

Voor het volgende cursusjaar zijn wij op zoek naar nieuwe medewerkers.

Word jij onze nieuwe collega?

We zijn op zoek naar:

Christelijke school
op gereformeerde
grondslag

Gecertificeerde
opleidingschool

Professionele
begeleiding startende
leerkrachten en
onderwijsassistenten

Aandacht voor de
individuele leerling

Veel ondersteuning door
onderwijsassistenten

Werken volgens het
BAS-concept

Goed pedagogisch klimaat

- Groepsleerkrachten 0,6 – 1,0 fte
- Duale Pabostudenten vanaf Pabo 2
- Onderwijsassistenten (ook BBL)
- Oekraïens sprekende onderwijsassistent
- LIO-stagiaires

Spreek je dit aan?
Kom werken in ons mooie nieuwe
schoolgebouw in Tholen!

Stuur je brief met CV voor D.V. 9 maart 2023
naar: info@ehstholen.nl

Wil je meer weten? Kijk op ehstholen.nl of
bel / app een van de directeuren:

Bas Hoftijzer 06 - 308 995 02 of
Martijn Bakker 06 – 341 151 81

Al vanaf
€ 49,-

Uw vakantiepark, camping, vakantiewoning, B&B of caravan in De Waarheidsvriend!

Bereik ongeveer 13.500 lezers
in de christelijke doelgroep.
Met tekst en met of zonder
foto, wekelijks plaatsing op
donderdag mogelijk!

LET OP!!

De advertentie compleet
opgemaakt als PDF in het
juiste formaat mailen naar:
gertverweij3@gmail.com
t.a.v. Gert Verweij.
Uw advertentie wordt dan in
een van de komende uitgaven
geplaatst.

Opties formaten

Optie 1: 1/16 pagina
43,75 mm br. x 66 mm hg.
voor € 49,- in kleur
(excl. BTW)

Optie 2: 1/8 pagina
92,5 mm br. x 66 mm hg.
voor € 94,- in kleur
(excl. BTW)

Optie 3: 1/4 pagina
92,5 mm br. x 136 mm hg.
voor € 180,- in kleur
(excl. BTW)